

ŠEVCI

Vědecká hra se „zpěvankami“ o třech dějstvích

*Věnováno
Stefanu Szumanowi*

- SAJETÁN TEMPE – ševcovský mistr; řídká „divoká“ bradka, knír. Šedivějící blondýn. Má na sobě běžné ševcovské oblečení se zástěrou. Kolem 60 let.
- TOVARYŠI: I. (Jožka) a II. (Ondra) – velmi fešní, chlapáctí mladí ševcovští chasníci. Na sobě běžné ševcovské oblečení se zástěrami. Kolem 20 let.
- KNĚŽNA IRINA VSEVOLODOVNA ZBEREŽNICKÁ – POD-
BIREZSKÁ – velmi hezká brunetka, neobyčejně příjemná a svůdná. 27–28 let.
- PROKURÁTOR ROBERT SCURVY² – široký obličej, vymodelovaný jakoby z krevní tlačenky, v němž tkvějí inkrustované oči, modré jako knoflíky u dámských kalhotek. Široké čelisti by rozmělnily na prášek (zdálo by se) kus žuly. Na sobě žaket, buřinku. Hůlka se zlatým knoflíkem (très démodé)³. Kolem krku má uvázan bílý šátek a v něm obrovskou perlu.
- KNĚŽNIN LOKAJ FERDUŠENKO – připomíná tak trochu manekýna. Červená livrej se zlatými prýmký. Kratičká červená pelerínka. Třírohý klobouk.
- HYPERDĚLNÁS – má na sobě blůzu a čepici se štítkem. Oholený, široké čelisti. V ruce kolosální měděnou termosku.
- DVA PAPALÁŠI – soudruh Abramovský⁴ a soudruh X. Bezvadně oblečení civilové, vysoce inteligentní a vůbec první jakosti. X je oholený, Abramovský má bradku a knír.
- JOSEF TEMPE – Sajetánův syn, 20 let.
- HDLÁCI – Starý sedlák, Mladý sedlák a Děvečka. Krakovské kroje.

DOZORKYNĚ – *hezké mladé děvče. Přes stejnokroj
zástěrka.*

VĚCHET – *postava z Wyspiańskiego hry Veselka.*

DOZORCE – *Normální prima chlapík, zelený stejnokroj.*

Scéna znázorňuje ševcovskou dílnu (může být zařízena libovolně fantasticky) na nevelkém polokruhovém prostoru. Vlevo trojúhelník vyplněný višňově červeným závěsem. Uprostřed trojúhelník šedé stěny s okénkem dokulata. Vpravo kmen suchého, pokrouceného stromu, mezi ním a stěnou trojúhelník oblohy. V pozadí vpravo vzdálená krajinka s městečkem na rovině. Dílna se nachází vysoko nad údolím v pozadí, jako by stála na vysokých horách. Sajetán pracuje na verpánku uprostřed, dva Tovaryši po stranách, I. vlevo, II. vpravo. Z dálky sem doléhá hukot automobilů či čertvíčeho a ryčení továrních sirén.

SAJETÁN (*buší kladivkem do nějakých bot*)

Nebudeme žvanit žádné zbytečnosti. Ták! Ták! Mlat do těch podrážek! Mlat do těch podrážek! Ohejbej tvrdé usně, lam si prsty! Ale krucimord, nebudeme žvanit žádné zbytečnosti! Kněžniny střevíčky! Jenom já, věčněj běženeč, jehož běženečství záleží v tom, že je stále přikováán k jenomu místu. Ták! Mlat do těch podrážek pro ty mrchy! Nebudeme žvanit žádné zbytečnosti – ne!

TOVARYŠ (*skočí mu do řeči*)

Měl byste tu odvahu ji zabít?

II. Tovaryš přestane mlátit do podrážek a pozorně naslouchá.

SAJETÁN

Kdysi jo – teďka ne! Ták!

Ohání se kladivkem

II. TOVARYŠ

Nefíkejte porád „ták“, jde mi to na nervy.

SAJETÁN

Mně jde víc na nervy, že pro ně dělám boty. Já, co bych mohl být prezidentem, králem davů, aspoň na chvíli, aspoň na jednu kratinkou chvíličku. Lampióny, girlandy a slova, kolem plno lampiónů a hlav, a já, bídný, špinavý zavšivenec se sluncem v hrudi, blýskajícím se jako zlatý štít Héliodorův, jako stá Aldebaranů a Veg – já nemůžu mluvit. Ták!

Ohání se kladívkem.

I. TOVARYŠ

Proč nemůžete?

SAJETÁN

Nedali mi. Ták! Báli se.

II. TOVARYŠ

Ještě jednou řekněte „ták“, a já vám od tý práce uteču. Nemáte poněť, jak mi to jde na nervy. A propos: kdo je to ten Héliodor?

SAJETÁN

Nějaká fiktivní postava zřejmě – a možná že i můj výmysl, už ani nevím. A tak pořád dokola. Jedinou chvíli... Nevěřím už v žádnou revoluci. Už to slovo je odporné jako šváb, jako štěnice, jako veš. Protože všechno se obrací proti nám. Jsme hnůj, tak jako dávní králové a intelligence ve srovnání s prvobytně pospolnou tlupou. Hnůj!

II. TOVARYŠ

Dobře, že jste neřek „ták“, páč to bych vás byl zabil. Hnůj jak hnůj, ale oni si žili dobře. Jejich holky nesmrděly jako ty naše, aby je krkla ňoura zastaralá, aby je punta luntem vyňoumala! Bóže!

SAJETÁN

Na tomhle světě už všechno tak zohavnělo, že škoda řeči o čemkoli. Lidstvo dodělavá pod tlakem toho hnijícího tělesa, toho zhoubného nádoru kapitálu, na kterém vznikají a praskají jako jakési putridní pučeje fašistické režimy a vypouštějí přitom páchnoucí plyny neosobní lidské tlačence, zahnívajíc ve své podstatě, ve své vlastní štávě. Je už zbytečno cokoli říkat. Všechno je už vysloveno až do dna. Teď se musí čekat, až se to udělá, a dělat, co jen kdo zmůže. Jsme my vůbec lidi? Možná že lidi jsou jenom oni – zatímco my jsme jenom hovadský mrchy s takovými, tentononc, Pánebože, epifenomeny, abysme se ještě víc trápili a k jejich radosti kувíkali. Ták! Ták!

Mlátí kladívkem bota nebota.

A oni si tohle určitě myslej, břicháči zacigárovaní, obryndaní slizkým koktajlem z jejich rozkoše a našeho tak beznadějnýho, že až smrdutýho trápení. Ták! Ták!

TOVARYŠ

Tohle jste řek tak hezky, že mi nevadilo ani to protivný „ták“. Odpustil jsem vám. Ale víckrát to nedělejte, chraň vás ruka Páně!

SAJETÁN (*nevšímaje si toho*)

Ale nejhorší je, že práce nikdy neustane, protože ta zatracená sociální mašina nepoběží nikdy pozpátku. Jediná útěcha bude v tom, že všichni jako jeden muž orat budou s náruživostí nepřítčetnou, že nebudou dokonce ani takoví zaháleči...

TOVARYŠ (*chápavě*)

Jako ti na nejvyšších kontrolních místech?

Tak ty sis to taky myslel, brachu? Ták! Jenže já porovnat dva mozky? Ne porovnat – i když i to je těžké – ale srovnat. A tak budou pracovat stejně. Jedu ten nepřijemný pocit. Teďka je jim ještě příliš dobitě těm mizerům, protože existuje ještě tvorba – tak! Ovšem já taky můžu vymyslet novou fazónu, ačkoli to už není vono – ne. To není vono! Není!
Rozpláče se.

I. TOVARYŠ

Chudák mistr! Rád by, aby práce byla automatizovaná a současně aby se ten automatismus duchem individualizoval na unikáty osobitého projevu, jako je tomu u výměšků těch dávných muzikantů a malířů. Co, mluvím z cesty?

II. TOVARYŠ

Ne, ale cize. Já to řeknu víc po našem. Anebo nemám?

Pauza. Nikdo ho nepobízí. Přesto však mluví.

Nepřijemná pauza. Nikdo mě nepobízí. Přesto však budu mluvit, protože se mi tolik chce, že nejsou schopnej vydržet, rozumíte. Dneska sem jistě přijel kněžna se svým prokurátorským psem a bude žvanit a troubit nám do metafyzické lebed, jak voní, a nafoukaní páni, říkají mezi sebou těm cukrátkům, že u nás jsou a zůstanou svědčícíma vředama. To se projevuje v rozporech, který se nedají nijak vobšáhnout, to jsou ty věci, ty – aby je sakradrát – šlechtické odpadky, co voní nazývají svými metafyzickými prožitky. Lechtají si jima vypasený panděra a každý takový zašimrání nažranýho hovada znamená bolest v našich útrebách. Chtěl jsem mluvit, rozumíte, a tak

řeknu: žít a umřít, zmenšit se ve špendlíkovou hlavíčku a rozprostranit se na celý svět; nadout se a válet se v prachu...

Náhlá prázdnota v hlavě mu nedovolí pokračovat.

Víc neřeknu, protože v hlavě mám najednou prázdno jako ve stodole, jako na mlatu.

TOVARYŠ

Jo, moc práce tě teda ten spíč, psáno es pé é é cé há, nestál. Já, rozumíš, Ondro, vím o Kretschmerovi⁵ z přednášek na té naší Nezávislý večerní dělnický univerzitě. Jo, nezávislá, nezávislá – spíš nesouvislá je ta naše univerzita. Oni sami se tam častouj tvrdou vědou, a do nás nalejvaj myšlenkovou laksírku, aby nás obalamutili ještě víc, než jak to chtěli všelijací ti devoti tajtrlikující ve službách feudálů a těžkého průmyslu. A tobě, Ondro, říkám, že je to schizothymní psychologie. Ale nejsou všichni takoví. To je rasa na vyhynutí. Na světě je pořád víc pykniků. Takovej má rádio, takovej má plničku, takovej má biograf, takovej má ledničku, takovej má břucho a nepáchnoucí, nemokvavý ucho, takovej má všechno jak se patř – co víc ještě potřebuje? Ale sám o sobě je to mrzká mrcha, odporný guano plný pohody. Tohle je pyknik, rozumíš? Ale takovej, co je nespokojenej sám se sebou, ten vyvolává na světě jenom zmatek, aby se přitom mohl sám před sebou vyvýšit a jevit se sám sobě lepší, než ve skutečnosti je – ne bejt, ale jenom se jevit, a ne lepší, ale takovej fajnovější, ctihodnější. Takovej vidí před sebou jenom tu fajnovost.

Po pauze.

A já ti sám nevím, co jsem: pyknik nebo schizothym?

SAJETÁN (*buší tvrdě do kopyta nebo do něčeho takového*)
Ták! Ták! Vy žvaníte, a život utíká. Já bych chtěl delorovat, depravovat jejich děvky, delektovat se jimi, vykonávat na nich ius primae noctis⁶, spát v jejich peřinách, žrát jejich žrádlo až do tvrdého říhu a pak se zalykat těmi jejich duchy ze zásvěti, ale ne kopírovat to, co dělají oni, nýbrž vytvořit něco lepšího! dokonce i nová náboženství – jen tak, aby se bylo čemu smát – a nové obrazy, a symfonie, a básně, a stroje, a novou, skrznaskrz skutečnou, jako moje Hanka hezounkou ...

Nedopoví.

É, nevyslovím to, v jejich jazyku se tomu říká svato krádež.

Vybuchne.

A co mám já? A co z toho mám já??

II. TOVARYŠ

Tichejte!

SAJETÁN

Nebudu tichat, ty žabaň! Ták! Ták! Ták! – Ták!

MLátí kladivkem.

Syn se dal k těm odporným takzvaným „Ostrým hochům“. Má to prý bejt organizace takovejch, co chtějí hned všechno naráz; chtějí využít inteligenci, chtějí nikoho nezabíjet, ledaže by se už jinak nedalo ... Ták!

Zprava vejde prokurátor Scurvy. Cylindr. Deštník. Zaket. Ve světle orukavičkovanych rukou žlutá kytice.

SCURVY

Jakpak byste chtěl: nezabíjet, ledaže by se už jinak nedalo? Nikdy se nedá, ale vždycky je zapotřebí, tak je to. Hehe.

II. TOVARYŠ

A tenhle zase „hehe“. Jeden „ták“, a druhý „hehe“. Kdo to má vydržet!

Pracuje vztekle na obrovské, nepřírozeně veliké důstojnické jezdecké bolínce, kterou vytáhl ze zabarampádného kouta vlevo. Po chvíli – Scurvy se na něj dívá s vyčkávacím úsměskem – křičí zoufale:

Já nechci pracovat za takový mizerný prachy! Nebudu! Pusťte mě!

SCURVY (*chladně; úsměv zmizel, jako by ho někdo sfoukl*)

Hehe. Nikdo vám nebrání. Jděte si a chcípnete si někde u plotu. Osvobození přináší jen práce.

SAJETÁN

Jenže ty pracuješ tak, že při tom sedíš v křesle, kouříš dobré cigarety a seš nažranej, čím chceš. „Duševní pracovník“. Kanálie! A taky kurevní – ták!

Směje se divoce.

SCURVY

A myslíte si, Sajatáne, že tomu bude někdy jinak? Vy si opravdu myslíte, že bude možno všechny zmechanizovat a zestandardizovat na rukodělnou práci? Ne – vždycky budou ředitelé a vyšší úředníci, kteří budou muset dokonce i jíst něco jiného než mistři v továrnách, protože duševní práce si žádá jiných složek mozku, mozku i potravy.

II. Tovaryš pláče.

SAJETÁN

Ták! Ale budou jíst příslušný preparáty bez chuti, a žádný langusty a paštikálie jako ty, prokurátor nejvyššího soudu pro sociální nedorozumění kapitálu se světem práce. Ty elitární kastrate! V naší době, v době fašistických syndikalistů a la můj syn, můžeš ještě ve

zkaženém panděru rozkládající se society žít jako solitér. Ale až skuteční syndikalisti odbourají stát jakožto takový, budou lidi jako ty zbyteční. Bude skutečnej soudruh ředitel, vykrmenej odpornýma pilulkama ...

Pláče.

SCURVY

Trpíte prostě komplexem langusty – vy i váš podobní. Ne, Sajtéane, k tomu nedojde nikdy. Ná druh nemůže zdegenerovat natolik, aby se trávicí orgány scvrkly a spokojily se několika pilulkama. V takovém případě by pak úměrně zdegenerovalo všechno tak, že by nebyly vůbec žádné problémy. Byla by hromada dohasínajících prvků, a nikoli společnost nevyčísitelně stonající na závislost jedněch svých složek na druhých.

II. TOVARYŠ

Já vám něco povím: každá pravda by byla dobrá, nebejt tělesnýho života. Když vy, pane prokurátore, máte padla, tak si můžete klidně přemejšlet o abstrakcích zcela nezávisle na svém žaludku a ostatních stěváliích ...

SCURVY

No – to přeháníte ...

II. TOVARYŠ

Ale ne moc.

Zoufale:

Já bych chtěl hezký ženský a hodně piva. A můžu vypít jenom dvě velká a furt jenom s tou Káčou, furt jenom s tou Káčou – aby do toho hrom ...

SCURVY (*znechuceně*)

Dost ...

TOVARYŠ (*přistoupí k němu se zatátými pěstmi; ironicky*)
Dost? Vám, pane prokurátore nejvyššího soudu, stoupají žaludeční štávy do nosu při pouhým pomýšlení, že tadyhle Ondra musí furt jenom s tou Káčou. Vy sám jste samozřejmě teozof. Máte moc pěkný idejky. Ale děvek máte, kolik chcete. A k tomu všemu byste chtěl jenom s jednou, jenže s tou to nejde – hihi. Všude jsou ty samý problémy: i v souložích rovnoběžně posunutejch anebo kolineačně podobnejch – hihi!

SCURVY (*chladně*)

Drž hubu, ty flundří podhaze, drž hubu, ty dršťko sušená!

TOVARYŠ

Chachá! Ták! Strefil jsem se, Pámbu ví, že jo! Však ona sem za chvilku přijde, ta sadistka s kukučem andělíčka, ta mravná breviliérka – to myslím jako markýzu de Brinvillières⁷. Pro ni jsou vaše muka, pane prokurátore, když musíte s jinejma děvkama, a přitom myslíte na její nedosažitelný soma⁸ – no ano, soma, to není nic špatnýho – tak teda ta muka jsou pro ni to samý jako návštěvy v dílnách, v kterejch se potíme a chcípáme od tý smradlavý dřiny my, jako nakukování do kriminálů, kde v pohlavním, anebo spíš záphlavním zoufalství hnijou nejzdatnější samci v duševním i tělesném rozkladu ...

SCURVY

On se zbláznil, ale protože to už nemůžu vydržet, působí na mě to jeho bláznění jako bolehlav. Já se matu na rozum!

Klesne na ševcovskou trojnožku.

Já jí tak dobře chápu, dokonce i v těch nejhorších

ženských duševních sviňačinkách . . . A bylo by to tak hezké . . . Ale co se dá dělat, když ona raději, aby tu. Och, och! Moje utrpení ji ukájí více, než by ji bylo s to ukojit nějaké moje sebebláznivnější superználosti nění.

SAJETÁN

Há – vidíte – rozložil se na základní prvky, dokonce už ani nesmrdí. Ušijte pár bot, to vám udělá dobře. Líp než pohled na odsouzence za svítání.

SCURVY (nařkávě)

Dokonce i to víte, Sajetáne? Sajetáne! To je přece strašné . . .

Vstoupí Kněžna, na sobě sedý kostým, v rukou nádhernou žlutou kytici. Všem, jednomu po druhém, rozdává a ni květiny, nevyjímaje Scurvyho, který je přijme, aniž vstane z trojnožky, důstojně, s utajovanou uražeností (jak toho znázornit na jevišti? Ha?) Pak vloží kytici do obrovského duhového flakónu, který nese za ní do gala vyšňořený lokaj Ferdušenko. Ferdušenko rovněž drží na vodítku foxla Teríka.

KNĚŽNA

Dobrý den, Sajetáne, dobrý den. Jak se vede, jak se vede? Dobrý den, páni tovaryši. Hohó, všichni, jak vidím, v čilé práci, jak kdysi v osmnáctém století párali duchovní předkové našich spisovatelů. Čilý krásné slovo. Jestlipak byste dokázal čile se milovat, pane prokurátore?

Terík očíhává Scurvyho.

Teríku, fuj!

SCURVY (ještě na trojnožce)

Chci ušít pár bot – aspoň jeden! Pak vás budu hodit, teprve pak. Pak dokážu udělat, co budu chtít, z koho

budu chtít. Dokonce i z vás dobrou, domácíkou, milující ženu, vy stvůro nejmilovanější, jediná! . . .
Vezme mu to dech.

SAJETÁN (v pověřčivém obromění)

Tichejte! Úplně mu to vzalo dech – ták!

KNĚŽNA

Vaše bezmocnost, doktore Scurvy, mě vzrušuje až k absolutnímu pomínutí. Chtěla bych, abyste se díval na to, až já – rozumíte – tentonoc – jenže neřeknu s kým . . . Existuje jistý krásný poručík od modrých husarů života, a k tomu člověk z mé třídy, anebo chcete-li, z mých kruhů, existuje také jistý umělec . . . Vaše nejistota je pro mě rezervoárem té nejbezuzdnější, nejpohlavnější, maximálně samičí, vnitřnostně hmyzí rozkoše. Chtěla bych to jako samičky kudlanky nábožné, co nakonec požírají, počínajíce hlavou, své partnery, kteří však přesto nepřestávají tentonoc – rozumíte, hehe!

TOVARYŠ (vyslovuje francouzská slova otřesným způsobem à la paní domácí Krajschamplová; v rukou drží obrovskou důstojnickou holínku)

Kel expresjón grotesk!⁹

U Ševců se dá vyčítit podivné rozrušení.

SAJETÁN

Dej mu tu oficírskou, kyrysarskou, aby ho flundra lízla, holínku. Ať ji dodělá místo tebe. To on potřebuje takové boty, on a ti páni, kvůli kterým zavírá hrdiny lidstva budoucnosti do svých paláců, do paláců jeho ducha. Holotu držet u huby – to je jejich nejvznešenější heslo. Ták! Ták! Ták!

TOVARYŠ

Ale on, rozumíte, má, rozumíte, ještě jedno trápení,

soudruhu mistr: on je zamilovanéj do toho našeho perverzního andílka jenom proto, že ona je kněžna, a on obyčejnej buržuj z třetího stavu, a žádnej hrabě. Takový lidi grófi ještě před dvěma sty lety beztrestně fackovali. A tak teda trpí a sám se v tom svým utrpení, jak jen může, brodí – jinak ho, kocouřního podhaza, nic netěší, jak to napsal sám Boy.

SCURVY (*vyskočt; II. Tovarýš mu současně vtiskne do náruče obrovskou ofícírskou holínku. Scurvy ji přitiskne k hrudi a ryčt emfaticky*)

To jediné ne, to jediné mi neberte: jsem opravdový, liberální – v ekonomickém slova smyslu – demokrat.

SAJETÁN

Strefil ses. Ano, on lituje, že si nelízl oné nejprašivější možné existence, existence v iluzi fiktivní hodnoty hraběcího stavu v druhé polovině dvacátého věku. Dal by nevimco, aby mohl být trpícím hrabětem a aby se na tu naši celou existenci mohl koukat s onou, rozumíte, delikátní nadřazeností, která, pes ho kopní – a já už nevím co. Jemu nestačí, že on jakožto doktor práv a nejvyšší prokurátor soudu takofka posledního bude šít botu a tadyhle (*ukáže na Kněžnu*) tenhle andílek mu k tomu zatroubí na svých niterných varhánkách.

KNĚŽNA (*k foxlovi, kterého uklidňuje Ferdušenko*)

Teríku, fuj! A vy taky „fuj“, Sajetáne! Takhle to přece nejde, „nělza“, jak říkávali slavjanofilští vtipálkové nad stavovými slovesy. Je to nechutné a basta. Vždycky jste měl tolik taktu, a dnes? . . .

SAJETÁN

Budu nechutný, budu! Dost chutnosti. Vyjítím všecko do posledního smradu, do poslední špíny. A

smrdí všecko, ať tenhle svět k smrti zasmradne a ať se do mrtě vysmrdí, pak se možná konečně rozvoní; protože v takovém, v tom, jaký je, je prostě k nevydržení. Chudáci lidi necítěj, že demokratická lež smrdí, ale smrad klozetu, to ano, to cítěj, psi plémě, ták! Tak teda tohleto je pravda: on by dal všecko, jen aby mohl být třeba jen na jediný moment opravdickým hrabětem. Jenže to on nemůže, ubožák nešťastná, ták.

SCURVY

Slitování! Přiznávám se. Dnes ráno věšeli za mé přítomnosti mnou odsouzeného hraběte Kokosinského – Januše, ne Edvarda – vraha pouliční holky Rifi Stehlikesové, defraudanta státních financí v Pe Ú Pe, kancelář číslo 18. Přiznávám se: já jsem záviděl, že ho věšejí, jeho, nefalšovaného aristokrata! Samozřejmě, kdyby něco, pověsit bych se kvůli titulu nedal – ale dnes ráno jsem záviděl! On, ten hrabě, mluvil, a současně strachem zvracel jako zahlístovaný mopslík: „Zde vidíte poslední vomitus¹⁰ autentického hraběte.“ Och, tohle moci jednou zvolat a zemít!

KNĚŽNA (*foxlovi*)

Teríku, fuj! Já se přímo rozplývám nelidskou rozkoší! *Zpívá první popěvek:*

Že já jsem rodem „von und zu“¹¹,
to strašně imponuje mu,
běhám jak antilopa gnu
a jsem hned tam, hned tam – hned tu!

To je dneska moje první ranní zpěvanka. Tornádo Bajbelburg zní moje jméno za svobodna, pane

Roberte. Nemáte poněti, co je to za rozkoš takhle jí jmenovat.

SCURVY (*na něbož jdou mdloby*)

Ach, ona bývala kdysi slečna, panna! Nikdy mi to nepřišlo na mysl. Ona bývala maličká holčička cérenka – chudinka! Ta její do značné míry nechutná písnička mě dojala k slzám. Takové věci působí na mě více než skutečné utrpení. Něčí nepatrňoučké ne-mravňoučké faux pas mě dojmá, div se nezblázním, ale na vyhřezlá střeva se můžu dívat a ani nemrknu. Zlatíčko moje jediné! Jak nesmírně tě miluji. Je to strašně, když se démonický chtíč sejde v jednom bodě s tou největší cituplností. V takovém případě je samec vyřízen – jak žádosť.

Padá z trojnožky s botou v náručí. Ševci ho podpírají, aniž pustí z rukou žluté kytky, které dostali od Kněžny. Významně na sebe pomrkávají a celými vědry chlemtají nezdravou skutečnost.

II. TOVARYŠ (*čichá ke kytku. Scurvyho složili na trojnožku velmi nepohodlně poloze – hlavou dolů*)

Taky mučedník! Chlemtám skutečnost špinavým vědrem od pomylí. Je nezdravá, protože je zanedbávána jako Campagna Romana¹². Mražený pomylí srkám stébem jako chlazenou kávu s koňakem. Přesně šerná bolest! Dršťky mám popálený, jako kdyby mi někdo dal klystrý z koncentrované kyseliny solné.

KNĚŽNA (*rétoricky*)

To přeháníte.

II. TOVARYŠ (*tvrdohlavě*)

Ne. Uvažte jen: proč já jsem ten, a ne někdo jiný? To není pravda, že já jsem nemohl říct „já“ o nějaký jiný bytosti. Mohl jsem být třeba aspoň touhleťou cho-

plotinou (*ukáže na Scurvyho*) a zatím jsem jakýmsi zledovatělým nadšvívákem nebo něčím takovým – to je jen tak přibližně – v horském sedle nejdivočejšího nesmyslu: osobnosti zkrížené s tělem – já sám už nevím, rozumíte . . .

Zahanbeně zmlkne.

NETÁN

Jen se tolik nestyď, Ondro! To není pravda: biologický materialismus autora téhle hry říká něco jiného: je to syntéza poopraveného Corneliova¹³ psychologismu a poopravené Leibnizovy¹⁴ monádologie. Celé miliardy let se buňky spojovaly a navzájem integrovaly, aby taková odporná mrcha jako já mohla o sobě říct právě ono „já“! Ta metafyzická knížecí prostitutka – proč to zdobňovat? – krucihiml, aby jí pes očůral, tu čubku s erbem . . .

KNĚŽNA

(*vyčítavě*)

Sajetáne . . .

NETÁN (*borečně*)

Irino Vsevolodovno, jistý pan Chwistek¹⁵, teoretik umění, vám zakázal vyskytovat se v polské literatuře. A proto se musíte potloukat po nesmyslných divadelních hrách stojících mimo literaturu, po hrách, které nebude nikdo hrát. On nesnáší ruské kněžny, nestrpí je, chudinka. On by nejraději jenom švadlenky, písáčky – a co já vím? Pro mě je toho až příliš! Pro mě, pro nás jsou smradlavé děvky a ještě smradlavější kanálové, pavlačové matróny: naše babičky, tety, sestřenky . . . ták!

TOVARYŠ

Pane mistr, tak tohle je už třídní flagelantství. Ještě že

jste nejmenoval matky, protože to bych vám dal plnou hubu.

SCURVY (*s divokým, nepřítelným úsměvem*)

Třída tříd! Chacha! Logistika v třídním boji. Boj třídy tříd samé se sebou. Pohrdám sám sebou pro tenhle ubohoučký bonmot, ale na lepší nemám.

KNĚŽNA (*chladně*)

Tak proč se potom vůbec snažit o bonmoty?

SCURVY

Špatný příklad našich vtípalů v literatuře: vtípou v nich dávno žlukla, ale bonmoty sypou ze sebe kanálie, pořád. Ha – dost: někým musí člověk v těhle zapeklité bezvýhodné situaci být. Musí se postavít buď sem, anebo tam. Pro samý strach z odpovědnosti – můj strach – mi nakonec ještě unikne nejvybranější sousto života, určeného mi osudem. Jako hrabě bych mohl být pouhým pozorovatelem.

KNĚŽNA

To jen v Polsku je problém hraběte postaven jakožto takový tak na ostří nože. Od tohoto okamžiku zakazuji o tom hovořit – šlus, moji chlapáctví pašáci. *Líbá se s Tovaryši.*

SCURVY

Jak vůbec můžete vypustit z úst taková slova jako „chlapáctví pašáci“ – brrr . . . *Otřese se odporem a znetečnění.* To je přece, panečku, vrchol nechutnosti a nedostatku bontónu! Otřásám se odporem a netečněním. *Provede to.*

II. TOVARYŠ (*utíraje si ústa*)

A já už za ty stěvičky pro paní kněžnu nechci prachy, ale deset takovejch ohnivejch pus, jako si dávali ten

Csikos a paní de Korponay v tom Jókajově románu, co jsem ho čet jako kluk.

KNĚŽNA (*namíří na něj malý stříbrný browning*)

Vím: „Levočská bílá paní“. Provrtám tě deseti kulkami jako ona toho Csikose.

TOVARYŠ (*nanejvyšší udíveně*)

Takový věci teda píšou ti neuvědomělí literátčici, ti rozpatlávači pojmového pořádku, ti nečistí monisti, kruci štrúdl: ti „život uměním a umění životem“! Jenže tohle, rozumíte, máme tady, na tom našem malým ševcovským jevištětku; rajcnkrecht všeccko to, co si ty zmatkářský kebulé vymejšlej.

SCURVY (*náhle se ovládne a vstane*)

Hehe!

KAJETÁN

Vidíte ho: zase hehehuje. To určitě přišel na něco nového, čím se nám zase nadřadí. To je houpačka, a ne člověk. On taky není dvakrát sytý, povídám vám, on prožívá muka přímo pekelná, chudinka, jak to říkával – nedávno na Wawelu, a ne na Skalce, jak někteří chtěli, pochovaný – Karol Szymanowski¹⁶. Skalka je pro místní věhlasnosti, a ne pro skutečné génie.

SCURVY (*skrz zuby, chladně, cupuje přitom kytky*)

Já chci a budu. Já jim stanu v čele a ukážu vám palác své duše, největšího člověka z mých kruhů, z té ubohé, demokratické, nedoražené buržoazie. Já musím! Já překonám žaludeční problém a povznesu vaši otázku na vyšší platformu ducha. Budete mi ještě líbat ruce, vy moji bratři v duchovním strádání.

KAJETÁN

Nikdo se tě neprosí, ty jeden Roberte Fraternité¹⁷! My

už inteligenty nepotřebujeme, vaše doba je pryč. Z vibrionů jsme vznikli, ve vibriony se obrátíme. Miluju zvířata. Cítím se skutečně bratrancem jurských plazů a silurských trilobitů, ale také vepřů a lemurů, cítím, že jsem součástí všeho tvorstva; to se stává zřídka, ale je to pravda! Ták, ták!

Upadne do extáze.

KNĚŽNA (*u vytržení*)

Och, jak vás proto miluji, Sajatáne! Právě takového vás miluji: páchnoucího zavšivence se sluncem plánu všelásky v srdci starého ševce z naší planety. Já snad budu jednou vaše – už jen kvůli formě, abych udělala dojem, aby to vypadalo – jen aby to nebylo víc než jednou.

SAJETÁN (*zpívá na melodii mazurka*)

Nějaké to vzrůšo, to my všichni rádi, jen když při tom člověk se moc neusmradí, a i kdyby přece, co to komu vadí, at si každý hlídá svoje harampádí!
Ták!

KNĚŽNA (*zasypávajíc ho květinami*)

Mně to vadí, mně! Ale raději už nerecituje, protože jste přitom nechutný až hrůza. Musím se za vás stydět. Já, to je něco jiného, já si to mohu dovolit, protože, rozumíte, já jsem, lidově řečeno, jednou kněžnou – a basta.

Křičí:

Ták! Ták! Buď vítána všednosti! Odpočinu si v tobě od všech svých utrpení: svých i mých předků a jejich zadků. Dokonce ani ten chudák Scurvy mi dneska nepřipadá tak maličký.

TOVARYŠ

V tý otázce předků něco je! Rodiče, to holt něco obnáší – to není žádné inkubátor – a teda i vzdálenější předkové něco znamenají u všech trkavejch! Jenže se to nesmí hnát ad absurdum jako s těmi aristokraty a demiaristony¹⁸. Tohle je podstata věci: v téhle jediné věci bych doporučoval umírněnost. Protože nejhorší stvoření na světě, to je polskej aristokrat, horší je už snad jenom polskej poloaristokrat, kterej se vyčepejtuje už jen z ničeho. Geny, rozumíte. Ale na druhý straně zase dobrmani a erdelteriři . . .

TOVARYŠ (*skočí mu do řeči*)

Jen zkus, kamaráde, v tomhleto životě nehnat něco ad absurdum, dyk přece celý tohleto bytí, svatě a nepochopitelně, je jedna jediná obrovská absurdita – boj netvorů, nic víc . . .

KNĚŽNA (*zaníceně*)

Protože zarytě nechcete uvěřit v Pánabo . . .
Sajatán jí dá přes hubu, až se jí obličej zalije krví (balónek s červenou barvou). Kněžna klesne na kolena.
Vyrazil mi zuby, mé zoubky jako perličky! To je na mou duši . . .
Sajatán ji praští podruhé, takže Kněžna zmlkne a jen tam kleč a vzlyká.

CURVY

Irenko! Irenko! Teď už se nikdy nevymaním z kouzelného kruhu tvé měsíčné duše.

Recituje:

K stříbřitým pláním chtěl bych s tebou jít
a potichu snít o neznámém bytí,
v němžto bys byla ty mou samotou,
a v tu noc prosnit celé svoje žití.

I. TOVARYŠ

A k ránu se koukat, jak tebou k smrti odsouzené živé mrtvoly strachy zvracejí. Tím se živiš, ty kanálie; ty je ještě před smrtí vampýrizuješ: You vampyrise them. You rascal!¹⁹ Já byl totiž v Ohiu.

SCURVY

Ty vaše řeči mě už nezraňují. To, co vy chcete provést odporným, smradlavým, prašivým způsobem, to je skutečným v překrásném snu o sobě samém i o vás v nádherných barvách, ve fraku šitém v Paříži, v parfémem Californian Poppy jako prvotřídní dandy spasím tento svět jediným tajemným slovem, ale nikoli ve vašem slova smyslu: to jest odstranění kultury. Ještě nevyhasla magická síla slov, v níž kdysi věřili naši národní pěvci a v níž dnes věří logistické a husserlovcí²¹. Já jsem o tom už hovořil; podívejte se moje brožury – které nota bene nikdo nečte – vydané ještě před krizí.

KNĚŽNA (klečíc)

Bože, ten žvaní!

SCURVY

Aristokracie se přežila; to nejsou lidé, to jsou plíraky! Příliš dlouho hostilo lidstvo na sobě ty plírkačné vši. Kapitalismus je zhoubný nádor, který začal hnít, užírat a jako snět prorůstat organismem, jenž je zrodil. Taková je dnešní struktura společnosti. Je nutno reformovat kapitalismus, a ne ničit soukromé podnikání.

SAJETÁN

Pitomost!

SCURVY (borečně)

Buďto se celá zeměkoule dobrovolně přetvoří v jedi

nou samosprávně se řídící elitární masu, což by bylo pravděpodobně nemožné bez absolutní katastrofy – a té se musíme stůj co stůj vyhnout – anebo bude nutno zrušit kulturu. Mám v hlavě přímo nepředstavitelný chaos! Vytvoření objektivního aparátu v podobě elity veškerého lidstva není možné, protože růst intelektu zmenšuje zároveň odvahu k činu: největší mudřec nedomyslí své myšlenky do samého konce už jen ze strachu před sebou samým a před zšešlením, a i tak by to bylo příliš slabé ve srovnání se skutečností. Strach před sebou samým, to není legenda, to je fakt. Lidstvo se taky bojí samo sebe, lidstvo jako celek upadá do šílenství, jednotlivci to vědí, ale jsou bezmocní . . . To jsou přímo propastné myšlenky . . . Kdybych tak mohl slevit z liberálního tónu a přechodně s nimi splynout, abych je pak rozložil a vstřebal!

Zamyslí se s prstem v ústech.

KNĚŽNA (vstane, otře si kapesníčkem zakrvácená ústa a začne mluvit)

Nuda, pane Roberte. To, co tu povídáte, to jsou fráze politického impotenty bez jakéhokoli skutečného přesvědčení.

SCURVY (chladně)

Ták? Pak tedy na shledanou.

Odejde aniž se ohlédne.

TOVARYŠ

Ale má geniální cit pro formu ten prokurátorský mopslík: odešel právě včas. Ale on je přece jen příliš inteligentní, než aby mohl dneska něčím bejt. Dneska, chce-li jeden něco dokázat, musí bejt buď jak buď kapku hloupej.

Ták, a my se teď pustíme do naší obvyklé každodenní lekce. Pokračujte v práci, ještě nenastal čas. Já se jedinou proměnou v upřici, která vypustí z klecí všechny monstra tohoto světa. Ale on, aby uskutečnil svůj program zboljševizovaného inteligenta, musí napřed zabít veškerá živelná politická hnutí. On zabíjí všechno do šuplíků, ale při tom zařazování polovina z vás ukrotí hlavy, abyste se mu tam vešli. On jediný má vliv na velitele „Ostrých hochů“, Týranta Přeshubala, nechťel však toho vlivu nikdy využít, dovola vaje se absolutního politického laissez-faireismu, laissez-alismu a laissez-šoustismu²².

Posadí se na trojnožku a začne přednášet.

Tak tedy, mí švíckové milovaní: vy jste mi duchem dokonce bližší než tovární, Taylorovou²³ zásluhou zautomatizovaní dělníci; protože ve vás, v představitelích rukodělného řemesla, se ještě tají osobitý stesk prvobytného, lesního a vodního dobytčete, stesk, který jsme my, aristokracie, spolu s intelektem a tím nejprostším, takzvaně selským rozumem beze zbytku ztratili. Nějak mi to dnes nejde, ale ono to snad přejde.

Dlouho a velmi významně si odkašlává.

SAJETÁN (*programově, neupřímně*)

Ták! Ták! Jenom se to, paničko, nesnažte zakrýt tím dlouhým a významným odkašláváním, protože vám to nic nepomůže! Ták!

TOVARYŠI

Chacha! Hmh. Jen tak dál! Bude to dobrý! Huh!
KNĚŽNA (*pokračuje přednášечským tónem*)

Ty květiny, které jsem vám dnes přinesla, to jsou na

cisy. Vidíte – koukejte! – mají pestíky a tyčinky a oplodňují se tak, že když na ně sedne hmyz ...

TOVARYŠ

Ale propánička, dyk tohle jsem se učil ještě v obecné škole! Jenže když tady paní kněžna tento, tak mě vám berou takový chutě, že...

SAJETÁN

Ták! Ták! Ták!

TOVARYŠ

Nemůžu se od toho odtrhnout. Taková neutěšená pohlavní nuda a přímo strašná pohlavní beznaděj jako v doživotním kriminále. Kdybych teďka, chraň Bůh, něco erotického pocítil, bylo by to zřejmě takový žůžo, že bych po tom do nejdlejší smrti křučel steskem.

TOVARYŠ

Koukejme, jak ta paní kněžna dokáže dokonce i v prostém člověku vydráždit a rozpatlat ty nejdopornější fibrily rafinované pohlavnosti... Ha! Mně je, jako bych omdlíval do jakési příjemně hnusné bolesti... Krutost je podstata...

SAJETÁN

Ták! Tichejte! Necht' mjíj podivná chvíle zasmrdělého života, necht' slavnostně ubíhá, necht' nás, zšvívence ubohé, vražedným, tragickým chtíčem zabíjí. Chtěl bych žít krátce jako jepice, ale hutně, a zatím se ten zapšklý život vleče jako nekonečný kabanos až někam za šedivý, nudný, jalovcový obzor beznadějného jalového dne, kde čeká všivá, zatuchlá smrt. Aby hrom do hrobu – nebo tak nějak, ono je to nakonec jedno.

KNĚŽNA (*zakryje si nadšeně oči*)

Splňuje se sen! Našla jsem medium pro své druhé vtelování na této zemi.

K ševcům.

Chtěla bych zušlechtit vaši nenávisť, změnit závidlivost, vztek a chtivost života v divokou tvůrčí energii sloužící hyperkonstrukci – tak se to totiž nese – nového života společnosti, života, jehož zárodky určitě tkvějí ve vašich duších, které – rovněž určitě – nemají nic společného s vašimi upocenými zasmrádlými, upracovanými těly. Chtěla bych bořit vaši dřinu sát stéblem jako komár krev hrocha – pokud je to vůbec možné – a proměňovat ji ve světlé idejky, v ony krásné motýlky, z nichž budou jednoduše tažní voli. Nikoli instituce tvoří člověka, nýbrž člověk tvoří instituce.

I. TOVARYŠ

To lakování na růžovo si nechte, jasná paní. Inštituce jsou projevem nejvyšších snah a tužeb, z nichž se vykonstruovávají, a jestliže tuhle funkci neplnějí, tak pryč s nima. Jasný, ty jasnej cukrkandle?

II. TOVARYŠ

Tichej, nech ji, ať se vykecá až do konce.

KNĚŽNA

Ano, dovolte mi, abych před vámi aspoň jednou otevřela dokořán a skrz nazkrz svou zatuchlou, ztrápenou duši! Kde jsme to tedy přestali? Jo – abych vaši nenávisť a zlobu proměnila v tvořivou explozi. Hlavně jak to udělat, to nevím, ale našeptá mi to moje intuice, ta ženská, která trýská z vnitřností...

SAJETÁN (*bolestně*)

Óóóch!... A dokonce i z jistých vnějšností... Óóóch!

KNĚŽNA

Ale jak zmírnit vaši zlobu? Je přece známo, že lidé někdy hladí jeden druhého, aby ho – toho druhého – dohnali k ještě větší zuřivosti. Máte teď na mě vztek, Sajeťáne, ale zároveň mne musíte obdivovat jako něco nepoměrně vyššího, než jste vy – já vím, to bolí. Kdybych vás teď pohladila po ruce – takhle... (*hladí ho*) vztekal byste se ještě víc, z kůže byste asi vyletěl...

SAJETÁN (*uhne rukou, či spíše s ní ucukne, jako by se opatřil*)

Ha, potvora!!

K tovaryšům.

Viděli jste? To je přece třída uvědomělé perverze! Chtěl bych být tříděně tak uvědomělý, jak perverzně, žensky uvědomělá je tahle mrcha suprasvádivá.

KNĚŽNA (*směje se*)

Zamilovala jsem si ve vás ono vysoké uvědomění vašeho strádání a té lechtavé bolesti, která vás rozlišává na všivou maděru. Jen si představte: kdybych takhle Scurvyho, který po mně k zšíření touží a je už jako přeplněná sklenice, jen jen prasknout pod sebelehčím dotekem, nuže představte si, Sajeťáne, jak by se Scurvy vztekal a jak by šílel, kdybych ho takhle něžně a soucitně pohladila a kdyby mohl být současně vámi třemi.

Výbružný pohyb tří ševců směrem k ní.

SAJETÁN (*výbružně*)

Vari od ní, hoši!!

I. TOVARYŠ

Vy sám si dejte pozor, pane mistr!

II. TOVARYŠ

Jednou praštit a vyřízeno!

KNĚŽNA

A potom patnáct jar kriminálku! Scurvy by vás neletěl. Ne – deš! Teriku, fuj!! Ferdušenko, podal mi okamžitě hořkou sůl. *Ferdušenko jí podá sůl v zelené labvičce. Kněžna přičichne a dává přičichnout ševcům, ti se uklidní, bohužel jen nakrátko.* Nuže, tady to máte, vaše agitace využívá jediné toho, že tamti se nemohou dohovořit. Jestliže Scurvy, nejvyšší hodnota spravedlnosti, která trpí nezdravou mánií nezávadlosti, bude schopen sdostatek účinně se vličit do organizaci „Ostrých hochů“...

SAJETÁN (*pln bolesti, již si nikdo nedovede představit*)

No prosím, a můj syn tam je. Za ten prašivej mamou. Můj, můj vlastní syn u těch „Ostrých hochů“. Kéž by aspoň ta jejich ostrost zkusla na mládenecké rváctví! Och, už bych tou bolestí puknul! Cejtím, že mi už prostě střeva nestače. Chátromrchy kýlotvorné – už ani nevím, jak sakrovat, ani to se mi dneska nedá!

I. TOVARYŠ

Tichejte, ať se ta potvora, guano ji zalij, už jednou vykecá až do konce.

II. TOVARYŠ

Do konce, do konce!

Divoce sebou škube.

KNĚŽNA (*jakoby nic*)

Nuže, jde jen o to, že vy se nedokážete zorganizovat z obavy, abyste nevytvořili aparátnickou aristokracii a hierarchii, i když jste dnes v tom smradovišti životu jedinými vyvolenými – chacha!

TOVARYŠ

To je ale frustra, mor ji sper, tu vrtnou klaň!

SAJETÁN

Taky už máš samým klením z jazyka pletýnku; nech toho raději. Já bych rád, aby už jednou někdo celý ten postup podrobně ozřejmil, a on tady kleje bez kouska vtipu a bez kapky francouzské lehkosti. Kdyby sis raději počel v Boyových *Slůvkách*²⁴, abys nabyl aspoň trochu národní kultury, ty vandrkládo, ty chlapošunte, ty ztatařelý poturčine, poblínkanče zvantróčelej, ty všivej bum...

KNĚŽNA (*chládně. Uražena*)

Tak posloucháte nebo ne? Jestli si budete jeden druhému nadávat, tak já podle starodávneho aristokratického zvyku odcházím okamžitě na five o'clock²⁵. Mne to baví jenom potud, pokud svými kletbami častujete mne, vy vychcípanci, vy kurohnoje, vy turnikecy vyflusaní...

SAJETÁN (*ponuře*)

Posloucháme! Huby na petlice!

KNĚŽNA

Nuže ti „naproti vám“ – říkám to takhle lidově, aby vám konečně došlo „v čom dělo“ – jsou různorodí: to je to nejpodstatnější. My, to jest aristokracie, to jsou různobarevní motýli nad exkrementáliemi tohoto světa – viděli jste, jak si motýl sedne někdy na hovínko, že jo? Kdysi jsme byli jako železni červeci v útrokách samé nekonečnosti jsoucna, v transcendentních zákonech nebo tak nějak: já jsem jenom nevzdělaná prostá hraběnka a nic víc, já jenom tolik, co – ale to je vedlejší; nuže ta různorodost je naše zkáza, protože pro nás, pour les aristos²⁶, jsou „Ostří

hoši“ až příliš demokraticky ostří a nikdo nemůže vědět, v co se mohou nakonec převrtnout, a Scurvy už očichává se státním socialismem starší provence a očím Jeho Vrchní Ostrosti, Týranta Přeshubala, se jeví jako až příliš blízký vám – ach, ta relativnost politických perspektiv! Vidíte, jak se ten žebřík relativity proplétá, jak to, co jednomu zapáchá, druhému voní a naopak. Já nesnáším takové ty ideové melodrámy, co v nich, rozumíte: starosta, kovář, dvánáct radních, žena s velkým Ž jakožto symbol přičítá, On – ten nejdůležitější jakoby – nikdo nezná jeho jméno, dělníci, dělnice a někdo neznámý a v oblacích Kristus zavěšený do Karla Marxe – nikoli Szymanowského; nuže na takové pitominky já nevěřím. Já mám ráda skutečnost, a ne zadrchlomené symbolismy v pánbičkářských veršovánkách epigona Wyspiańskiego, symbolismy čerpající bez jakýchkoli studií z letákové politické ekonomie.

I. TOVARYŠ

Rozsvítořila se, čubčí huba, jako nějaká plundra nedopečená. Takhle přes hubu jí dát, přes ten andělský čumáček ji praštit, jednou jedinkrát, a pak už ať se děje co chce.

II. TOVARYŠ

Já se bojím, že když ji jednou praštím, tak z toho bude vražda z vilnosti. Já to nevydržím, Koukej, mistrovi taky nekouká z očí nic dobrého, však ji jednou už zmlátí. Roztrháme ji, kluci, na kousky, tu putovní duchovní svůdkyni...

Zkouší to rukama ve vzduchu a mlaská přítom.

SAJETÁN (poposedává blíže a zlověstně pochrchlává. Foxriér se vrhá k nim.)

Hm hm ehm...

KNĚŽNA

Teriku, fuj!

Stěna s okénkem se propadne; shnilý kmen se překotí; krajina v pozadí temně, jen v dálce blikají světýlka a slabě svítí lampa u stropu. Zpoza závěsu vystoupí Scurvy v červené busarské uniformě à la Lassalé²⁷. Za ním vběhnou v červených trikotech se zlatými prýmký „Ostří hoši“ se Sajatánovým synem Jožíkem v čele.

SCURVY

Zde, prosím, „Ostří hoši“ – a zde, prosím, Jožík Tempe, syn zde přítomného Sajatána. Nyní bude následovat takzvaný „zkrácený reprezentační výstup“, my totiž nemáme čas na dlouhé, abych tak řekl, přirozené procesy. Seberte je všechny do jednoho! Tady je hnízdo té nejodpornější antielitářské světové revoluce, která chce paralyzovat veškerá opatření činěná shora. Tato revoluce se zde rodí za pomoci perverzní, neukojené samice, renegátky své vlastní třídy, a jejím konečným cílem je – k hanbě jaderné mužské síly – babomatriarchát... Společnost je žena, musí tedy mít samce, který ji znásilňuje... Propastné myšlenky, vidíte?

SAJETÁN

Štyďte se, to je nestvůrná pitomost.

SCURVY

Mlčte, Sajatáne, proboha mlčte! Jste předsedou tajného spolku odstraňovatelů kultury; my to provedeme, aniž ztratíme veškerou sílu; tady přijde ke slovu tvůj syn, ty starý moulo... Ne, nebudu klít. Jmenovali mě telefonicky ministrem spravedlnosti a mnohosti skutečností, té, co ji vynalezl malř Chwistek. Všechny

zavřít, s mým souhlasem, ve jménu obrany elity nejzdatnějších mozků!

SAJETÁN (*zoufale*)

Spíše několika obšrnějších břichů a maniaků, otroků vlády kapitálu jakožto takového – als solchen – knoflíků!

SCURVY

Ticho, pro pět ran Kristových...

KNĚŽNA

Nemáte právo...

Zacpou jí ústa, ale pak ji pustí.

SCURVY (*končí*)

... ty starý idiote, a nežvaň tady banální triviálností, protože já dneska za sebe neručím a nechci začínat nový život – jakožto nejvyšší státní prokurátor – vrah – dou v rozrušení myslí, i když bych si to koneckonců mohl dovolit. Zítřka to všechno v úřadě podepíšu, nemám ještě razítko.

SAJETÁN

Takový okamžik, a tolik pitomě titěrné malichernosti!

SCURVY (*Kněžně, která klidně čichá ke květině*)

Vidíte, tomu se říká ovládnutí přímo bestiálního chutiče: nic pro sebe, všechno odevzdávám společnosti.

KNĚŽNA

Tohle taky?

Namíří jezdeckým bičkem, který jí podal úslužný Ferdinand, na Scurveyho podbřišek.

SCURVY (*odstrčí bičků a křičí v divoké nepřičetnosti*)

Chopte se jich, odvedte je všechny čtyři! Může se to zdát nevýslovně směšné, ale nikdo neví, že právě zde

se skrýval perverzní uzel sil, které mohly rozmetat celou naši budoucnost a pohroužit svět do anarchie. Účtování s vámi, paní kněžno, odkládám na pozdější dobu; teď konečně máme času, co srdce ráčí.

SAJETÁN (*nastavuje ruce poutům*)

No, Jožíku, dělej! Já netušil, koho jsem to na své hrudi...

JOŽIK TEMPE (*velice divadelně*)

No no, táto, ty fráze si nechte. Tady nejsou žádné hrudě, nýbrž fakta, a to fakta politická, a ne naše osobní prašivinky: dneska se individuum štafjuje proti všivosti příštích dnů naposled.

SAJETÁN

Bohužel, nebudeme žvanit žádné zbytečnosti – ták!!!
„Ostří hoši“ se pomalu začínají chápat přítomných. Mlčení. Nuda. Opona pomalu padá, zvedá se a znovu padá. Nuda stále větší.

Konec prvního dějství

Vězení. Sál nucené nečinnosti přepažený balustrádou na dvě části: v levé není nic, v pravé bezvadně zatížená levcovská dílna. Uprostřed, na vyvýšeném místě, oddělená ozdobným mřížovím od ostatních částí sálu, katedra pro prokurátora, za ní dveře, nad ní vitraill znázorňující „dobrodiní výdělečné práce“ – může to být naprosto nesrozumitelná kubistická pitomost, divákům ji totiž vysvětluje výše uvedený název, vyvedený obrovskými písmeny. V levé části sálu obcházejí ševci z I. dějství jako hladově hyeny. Tu a tam si lehnou nebo se posadí na zem; na jejich pohybech je vidět pralidská únava nudou a nedostatkem práce. Často se drbou sami i navzájem na zádech. Vlevo stojí u dveří Dozorce, zcela normální, mladý, správný chlapík v zeleném stejnokroji. Co chvíli se vrhne na někoho ševce a přes jeho odpor jej vyvaleče ze dveří ven, naléhavě ho takřka okamžitě strčí zase zpátky dovnitř.

DOZORCE (ukazuje rukou na jeviště)

Toto je sál záměrné nezaměstnanosti za účelem usouzení se individuí chtivých práce. Toto okno zde (ukazuje do pozadí) znázorňuje právě jim na zlost dobrodiní výdělečné práce. To je vše, co jsem měl říci, a nikdo mě nepřinutí, abych ještě promluvil. Milosrdné prostitutky byly u nás přísně zakázány. Lidstvo se příliš rozvíjelo. Jestliže tohleto nepomůže, vrátíme se oficiálně k mučení.

SAJETÁN (popadne se za hlavu)

Práci, práci, práci! Může být jakákoliv, jen když to bude práce. Bože! Vždyť to je – ech, už nevím co

bych. Od toho nuceného lenošení mě už páli ledví, jako kdybych byl celý vyplněný plamennou touhou po práci. Řekl jsem to snad špatně? Ale co dělat? Co dělat?

TOVARYŠ

Nejhezčí děvky jsem nebyl tak žádostivej jako tedka těch stoliček a toho nářadí. Já se asi pomínu! To je moc banální, krucinál. Co ten kriminál dokáže z člověka udělat. Proměnil jsem se v nějakýho Vajda nebo Verléna²⁸, a k dovršení všeho bez sebemenší možnosti přečarovat se zpátky – och, och!

TOVARYŠ

A tedka já: dejte mi práci, nebo zešlím, a co potom? Cokoliv: bačkůrky pro panenku, kopyta pro umělá zvířata, imaginární střevisky pro nikdy nebyví Popelky! Och, pracovat, jaký to bylo štěstí! A my jsme si ho nevážili, když ho bylo po krk a habaděj. Och, jak je pámbu nad náma, tohle je příliš utrpení na nás, co jsme toho ani předtím moc neměli. Káčo, kdepak seš? A nikdy už!

SAJETÁN

Tichejte, hoši. Sama moje nejhlubší intuice mi říká, že to jejich panování může nebejt dlouhý: něco se musí stát, a až...

Dozorce se vrhne na I. Tovaryše a přes jeho protesty a křik ho odvoléka vlevo; Sajetán končí, jako kdyby se nic nedělo. Nemůžu uvěřit, že by taková strašná síla, jako je ta naše, bezmocně shnila.

TOVARYŠ

Kolik jich už takhle věřilo, a shnilo. Život je příšernej.

SAJETÁN

Žvaníš banality, milánku...

II. TOVARYŠ

Jsou banality a banality. Ty největší pravdy jsou tak banality. Nic efektního už z našich útrobností a nevýdoby dem. Unudit se k smrti záměrnou nečinností a být přítom živenej na sílu čtyřiceti bejků, to je přece hanebnost! Vy jste už starej, ale já bych vyl, a přijde chvíle, že se uveju k smrti. A život by moh bejt tak hezkej, tak strašně primovej: po celém dni nelidský dřiny bysme si s Káčou dali po velkém pivě!

Na katedru přichází Scurvy – horními dveřmi vlevo, SCURVY (v červeném taláru a se stejným baretem na hlavě zpívá)

Mahátmá²⁹ dal si malé pivo,
a hned se cítil svěží, mladý.
Tak se už bude cítit vždycky,
když už ne „tam“, tak jistě „tady“³⁰.

Ukáže prstem na zem. Dozorce smýkne dovnitř I. Tovaryšem. Velmi mladá, bezká Dozorčyně se zástěrkou na stejno kroji přinese Scurvyemu snídani. Scurvy pije pivo z velkého korbele.

II. TOVARYŠ

Už je tady naše jediný potěšení, náš mučitel, náš dobrozločinec. Nebejt toho, tak by se tady jeden skutečně pominul. Chápeš, lidstvo, ten neskutečnej úpadek svých nejlepších synů, když se jim pohled na katedru stává jediným kulturním povyražením, a to ještě povyražením z těch ušlechtilejších, protože kromě toho nejspíš my dva – protože mistr ne – hih... Mne se hnusí můj smích, kterej zní jako pláč bezmocného mrnčte nad smetištěm plným ohryzků, nedopalků,

vyčesaných vlasů, kožek a plechovek... Hezkej ansámbel.

HAJETÁN

Tichej! Neobnažuj svoje odporne rány před našim torturmistrem, on tím nabývá a nitroduševně tyje. *Dozorce se podívá na hodinky, vrhne se na II. Tovaryše a přes jeho bekání a odpor jej vleče ze dveří.*

TOVARYŠ (v krátké pauze ve vlečení)

Ó souzení, ó muka! Nemoct ani jedinou chvilku dělat, co zrovna jeden chce! Co jsou proti tomu nucený práce...

*Exit.*³¹

SCURVY (směje se do rýmu s „chce“)

He he he. Já trpím víc, protože od té doby, co mám politickou moc, vůbec nevím, čím jsem. Spravedlnost byla skutečně nezávislá jen v těch nejbezbarvějších, demokratických, maloměstáckých republikách, a to jen když se nedělo nic veřejně důležitého, když nebyly v plánu žádné naléhavé změny, když (zoufalým hlasem) to zkrátka byl stojatý, páchnoucí močál! Och, kdyby tak bylo možné zřídít veřejnou politickou čezvyčajku³², která by neměla nic společného se soudy!

HAJETÁN

Takové instituce a dualismus spravedlnosti jsou omluvitelné pouze velikými sociálními idejemi. Ve jménu naditých nebo zkažených žaludků několika maniaků posledních koncentrací kapitálu by to byla prostě špinavost.

SCURVY (zamyšleně)

Nevím, jsem-li typ zbabělce vytvořeného diktaturou nebo opravdovým vyznavačem fašismu v pojetí

„Ostrých hochů“. Síla sama o sobě! Co jsem? Bože!
Co jsem já to ze sebe učinil! Liberalismus, to je
guano, to je lež všech lží. Bože, Bože! Jsem celý
z gumy, kterou někdo natahuje na čertvíco. Kdy
konečně rupnu? Takhle žít nejde, takhle žít se nesmí
a přesto se tak žije. To je strašně.

SAJETÁN

On nám tady záměrně demonstuje svoje utrpení,
aby nám ukázal, jak krásně se lze soužit takzvanými
zásadními problémy tam, na svobodě, kde je práce pa-
krk, kde jsou děvky a slunce. Ták, ták! Prokurátor
tak se mi zdá, že zanedlouho už – tvou hlavou někdo
orat bude. A třeba zrovna já – cha cha chá!

SCURVY

Dost už s těmi... ne, vlastně těch veršovánek z lo-
nic mizerných epigonů našich národních pěvo-
Rasa pěvců vymřela, a vy ji nevzkřísíte ani znovu ne-
zplodíte, byť byste se oženili – to říkám v uvozovkách
– s proslulou „bosou děvečkou“³³ z třetího dějství
Wyspiańskiego Osvobození ...

I. TOVARYŠ (skočt mu do řeči)

Pro milosrdenství boží, nemluv tady o bosých děveč-
kách, protože pouhé pomyšlení na ně mi tady v tom
vězení bere dech!

SCURVY (končí dobrácky a klidně)

... a usadili se tady na doživotí, což při dnešní soudní
praxi není vůbec nemožné. A ta vaše revoluce může
přijít zrovna tak asi den, dejme tomu, po vašem
bohatě zaslouženém skonu následkem zhnití na
vlhké slámě: „sur la paille humide“, jak říkají Fran-
couzi, neboť:

Prozpěvuje:

... Francouzi, což bez vši ceny
naše francouzština je?³⁴

Ševci očividně blednou, otvírají ústa a padají na kolena.
Ha, očividně blednete, milánkové, a huby se vám tak
nějak směšně otvírají, a já cítím bolest i rozkoš, pro-
jistý druh lidí ten nejsenzačnější koktajl pocitů, kok-
tajl, při němž se nejhluběji prožívá jak beznaděj exis-
tence, tak současně její propastná, nenávratná veli-
kolepost.

II. *Tovaryš, postrčený Dozorcem, vrazí dovnitř a také
padne na kolena.*

Revoluce nemají naspěch, revoluce, ty neosobní
bestie, si dávají načas...

SAJETÁN (na kolenou)

Éch, takové polohluboké řečičky! Vždyť on sám neví,
co žvaní, a ostatní si myslí, že je to moudrost sama.

TOVARYŠ (pobledlými rty)

Mně zbabělým strachem až rty blednou. Do-ži-vo-tí!
*První slabiky vyslovuje odděleně, tu poslední divoce
zakokrhá.*

SAJETÁN (nadiidským úsilím se ovládne a vstane)

A já jsem se naliidským úsilím ovládl. A já vím, že se
toho dožiju. A já mám v sobě intuici a tempo, tempo
di pempo, jak říkával nevím už kdo, krpál vrtbu sper.
Já vím, jak běží čas, a vím i to, že jestliže kdysi byl
nacionalismus něčím fakticky posvátným, a to
zvláště u utlačovaných národů a u těch, co prohrá-
vali, tak dneska znamená úpadek. A tohle budu říkat,
i kdybyste mi tady to doživotí dvojnásobně prodlou-

žili a vyšperkovali každodenním fackováním
vždycky v tu hodinu, kdy jsem tahle slova vyslovil

SCURVY

Jak to?

SAJETÁN

On se ještě ptá, ten nešťastnej pupek podvyživenej!
Dneska je to už pseudoidejka, která se opotřebovala
jakožto prostředek sloužící koncentraci mezinárod-
ních svinstev kapitálu.

SCURVY

Přestaňte s těmi nudnými nadávkami, ale především
s tou banální ideologií, nebo rozkážu bít.

II. TOVARYŠ (*Sajetánovi*)

Tichejte. Vy jste starej, vy si můžete lajsnout ledaco,
dokonce i bezmeznou odvahu. Ale já jsem – no jo, já
jsem – přece mladej – no jo, jasně. Jsem zkrátka mlá-
dež, a basta. Já mám chuť na děvky – aby to dábelle!
Jako řas!

Temně vyje.

SCURVY (*oficiálně*)

Jestliže se ještě jednou zmíní někdo o děvkách, půjde
do temnice, Bůh je mi svědkem. Vězení je místo
posvátné jakožto místo zákonného trestu, a poskví-
ňovat je neslušným slovem nělžja, pánové odsou-
zenci!

SAJETÁN

Nuže, vracím se, kde jsem přestal: nacionalismu
nevydá už ze sebe novou kulturu, protože se už
vycvakal. A přesto je produkce specifického antina-
cionalismu v každé zemi vlastizradou. Přesto, že
nacionalismus je příčinou válek, mezinárodních
zbrojařských koncernů, celních bariér, bídy, ne-

městnanosti a krizí. A ten přízrak, který dělá lidstvu
jen hanbu, se drží a drží, až nakonec to nebohé, sebe
nehodné, hloupě sebevražedné lidstvo – povídám já:
– zahltí!

SCURVY

Já, rozumíte, jsem kdysi taky...

SAJETÁN (*ironicky*)

Kdysi! Vy jste všichni kdysi. Tady jde o to, co teď, aby
se sešla nikoli společnost³⁵ pro vyřizování formálních
záležitostí oněch nacionalistických států, což je už
samým založením kapitalistického – s prominutím,
omlouvám se – zřízení nemožné, nýbrž společnost
pro boj s nacionalistickým egoismem, a to pro boj
odshora, právě od oněch elitních osvěcených lebení
počínaje. Ale jedno je pravdou: že ten, kdo něco má,
ten se toho nevzdá, musí se mu to vyrvat i s masem
i s dršťkami. Jedinci-dobrovolníci jsou vzácní jako
radium, a což teprve skupina, natož dokonce třída!
Třída je třída a přijde ke zničení do poslední štěnice.
Ha!

SCURVY (*s bolestí přímo příšernou*)

Sajetáne, Sajetáne!

SAJETÁN

Jazyk přece nikdo nikomu z huby vyrvat nechce.
Národy vytvořené uměle přirozenou regionalizací
snad ze sebe ještě něco vyždímají, ale nic z toho už
nebudou mít, protože shnijou, ták! Odshora! Rozu-
míte, pane Scurvy: to by pak nebyla žádná vlasti-
zrada, to by byla krásná humanitární idea, jak náleží –
komu, kde, co? ptám se. Nebo snad ne?

SCURVY

Vy, Sajetáne, máte hlavu na pravém místě, to vám

nehodlám negovat. To by pak byl svět jednotně organizován pod jednou státní mocí a tím, že by lidstvo ovládlo umění, jak rozdělovat statky, konstituoval by se sám od sebe všeobecný blahobyt a o válkách by se nedalo mluvit už vůbec...

SAJETÁN (*vzítáhně k němu ruce; poprvé se otočí k němu, dosud hovořil k tentononctomu zatracenému publiku*)

Tak proč s tím nezačnete sám? Vy si snad myslíte, že my musíme dělat revoluci zezdola i tehdy, když může být bezkompromisů uskutečněna seshora? Každý zůstane na svém místě. Kdo nebude chtít pracovat pro nové zřízení – kulka do hlavy, a těm vzdorovitým se hned zpočátku vyrazí zbraň z rukou tím, že je zbavíme lidí jim podřízených. Neboť co je větší praporu bez praporu? Loutka v uniformě.

SCURVY (*upadne do rozpaků*)

Hm ehm...

SAJETÁN

Jeden dekret, druhý dekret, třetí a hotovo. Proč tedy opakují, s tím nezačneš sám, když máš moc, která ti v rukou hnije v hovno, ty čubčí podhaze, zatímco by z toho mohla být hromada tvůrčího hromobití. Proč, když to chápeš, nemáš odvalu? Je ti líto toho tvého poklidného titěrného žitíčka, na které se ti kterékoliv nižší stvoření zvsoka vykašle. Anebo snad kvůli tentononctomu zatracenému publiku, kvůli popularitě – nebo co? Hele, kdyby existovaly vyšší mocnosti, tak bych se k nim modlil za osvícení téhle hoch-explosiv³⁶ bomby státní moci, aby vybuchla cílevědomě a dobrovolně. Proč – jestliže existuje Sdružení pro cílevědomé mateřství – neexistuje žádný ústav, který by mezi státníky prováděl osvětu co

do základního významu slova „lidstvo“ a povahy dějinných okamžiků! Proč jsou tihleti státníci vždycky jen úzkoprsými pěšáky nějaké zapadákovské idejky nebo pletichy, u jejíhož pramene, či spíše na jejímž dně sedí odporný, neplodný, dávno už bezpohlavní polyp mezinárodní bankokracie, koncernu hulvátství nebo darebáctví v čisté formě a tak dále a dále. Proč to neuděláte, když máte moc? Proč?

SCURVY

To není tak jednoduché, mon cher Sayetang³⁷!

SAJETÁN

Protože vy jste tu moc dostal od nich a z přemíry povstivosti se bojíte ji použít proti nim samým. Ale vždyť tohle by byl machiavelismus vyššího stupně, a to ve jménu nejvyššího ideálu: celého lidstva. Proč čekáte jako ten hloupej Alfons XIII³⁸. anebo taky jako ten pradávny Ludvík³⁹, až vás z tohoto paláce a od téhle katedry vykouřež násilím?

SCURVY (*smutně, ironicky*)

Abych nechal, Sajetáne, taky něco vám. Kdybych odstoupil dobrovolně, ztratili byste své místo hrdinů v dějinách světa: byli byste stejně nezaměstnaní jako naši národní pěvci a mesianisté po takzvaném oficiálním takřka „propuknutí Polska“. Lidstvo neexistuje, jsou pouze červi v sýru, který je taky jen hromadou červů.

SAJETÁN

Pitomý vtipy, nehodné ani levé půlky nehtu na palci pravé nohy Týranta Přeshubala.

SCURVY (*klidně*)

Jakožto vězni téměř doživotnímu nemohu vám už, Sajetáne, dát dodatečný trest. Máte právo beztrestně

mě urážet, ale využívat tohoto práva, to je – a nikoli v aristokratickém slova smyslu – ta největší špinavost. Zmlátit vás nedám, to já jen tak povídám, abych naháněl strach; já jsem humánní.

SAJETÁN (*zabanbeně*)

Prosim o odpuštění, pane Scurvy! Já to už víckrát neudělám.

SCURVY

Nevadí, nevadí, jen si povídejte dál. Říkám to jen, abyste se necítil handicapován tím rozdílem mezi námi.

SAJETÁN

K dětem a k prostým lidem se nemáme nikdy, jak se říká, snižovat. Oni to okamžitě vycítí, a jen je to uráží.

SCURVY (*poněkud netrpělivě. Dívá se přitom na bodinky*)

Dobrá, dobrá. Tak už mluvte.

SAJETÁN

Nuže, pane Scurvy, to je jedinečný okamžik, jak si to říkají milenci v erotických románech, ačkoliv na štěstí tenhle ksindl už vymřel. Ještě nikdy nehovili spolu tváří v tvář přestavitelů dvou základních a reprezentujících dva proudy, které spolu soupejí v každém druhu: individuum a druh. Je to pekelná zapeklité věc: protože individuum musí vystupovat jako druh, ba někdy jako kousek druhu; to když přijdou časy, že ten kousek je pověřen posláním reprezentovat celý druh, jehož jménem se musí udělat umšturc⁴⁰. Pochopil?

SCURVY

Taková historická metafyzika! Ale Sajeťáne: to posláním – jak říkáte – bude mít ten „kousek druhu“

jak jste se vyjádřil – kterému se po materiální stránce vede špatně. Jenže moc má své počátky už v totému, a pamatujte si, že bez moci by nebylo lidstva v dnešním slova smyslu, lidstva, v němž byste mohl vyprovádět svá osvobozeněcká alotria (*s maximálním důrazem*) a v nich se rozhodujícím způsobem – to říkám s maximálním důrazem – seberealizovat jakožto individuum. Tady je ten stěžejní bod, tady mají hrabata trochu pravdu, hrom je prašť. A aby člověk mohl jednat, musí být trochu hloupý, tak nějak omezený, rozumíte. Skutečně chytrý chlap jednat nebude: zhlédne se ve svém vlastním pupku a šmytec. A tohle, to vaše duchovní bohatství, tohle já vám brát nechci. Já se vyznám v nejskrytějších koutech života a lidských duší.

SAJETÁN

Takové prašivé, prokurátorské, myslím to pejorativně – jen sebou hned neškubete jako ryba – znalectví, kdy znalec považuje všechny, a tak trochu i sebe, jen za mrchy různého druhu, to není skutečné znalectví života. Ostatně možná že je v tom i kus pravdy, ale to máte jako s tím plytkým konstatováním, že i altruismus je egoismus. Jenže tady se zabýváme zásadními otázkami: že totiž bytí bez bytí individualního, a současně bez jeho mnohosti je nepředstavitelné. Ale vraťme se k předešlé otázce, i když dnešní zblblé publikum při každém kapku delším a kapku osvěcenějším dialogu blyje. Nuže opravdu to dobře uvažte: vystupte první z šiku, zrušte všechny národní bariéry a nastane zlatý věk lidstva: to je banalita; co měla národní kultura dát, to dala; proč máme být přimáčknuti k zemi její hnijící mršinou? Proč,

ptám se. Vy přece v budoucnost lidstva – právě v této podobě – nevěříte.

SCURVY

Sajetáne, Sajetáne! Potřebovali snad jísti ještěi v julu a triasu mozkovou kúru k tomu, aby vytvořili něco tak zářného a odporného zároveň, jako je lidský rod!

SAJETÁN

Nevylísávej se od odpovědi! Co ti stojí v cestě? Vždy přece evidentně lžeš. Vidím to, říkám ti, čistě intuitivně: ty nejsi omezený fanatik dobytčáckého nacionalismu, mám-li to vyjádřit takhle ultradelikátně.

SCURVY (*vyhýbavě, ale přesto nešťastně, mrcha*)

Nemáte ponětí, jaká tragédie...

SAJETÁN

On mě tady bude otravovat svými tragédiemi! Skutečná tragédie je ta moje! Já vidím definitivní pravdu celého lidstva, a právě proto, že ji vidím, je můj život ten nejčernější, taková kloakově černý příšerný sen, zatímco vy se brodíte v děvkách a majonézách.

OBA TOVARYŠI (*řvou*)

Áááá! Áááá!

SCURVY

Děvka v majonéze! Takový ubožák, a co nevymyslil! Tohle musím zkusit!

SAJETÁN

Odpověz, kurnajs perkálovej, nebo ti fluidem vůle a milionů soustředěným ve mně zparalyzuju centrum tvého svědomí!

SCURVY

Stařec u vytržení – jev dneska velice vzácný!

SAJETÁN

Ták, ták, prokurátore; tak se mi něco zdá, že zanedlouho budete těch laciných posměšků litovat!

SCURVY (*vážně a upadá do rozpaků*)

Sajetáne, copak nevidíte, že tím před vámi jen maskuju otřesnou tragédií své reálné situace a přímo strašnou vnitřní prázdnotu? Kromě takzvaného problému Iriny Vsevolodovny není ve mně doslova nic: vyjedený krunýř nikdy nebyvšího raka. Witkác⁴¹, ten zakopanský zapeklitec, mě chtěl přemluvit, abych se dal na filozofii; a ani to jsem nebyl schopen udělat. Až mě ona přestane s rozkoší týrat, já prostě přestanu existovat a budu muset žít už jen ze zbytku...

SAJETÁN

A žrát ty paštikálie v omáčkách taková astrálních, zatímco my tady vyvískáváme šest vši za minutu, pro samý svrbění vůbec nespíme, v zimě mrzneme, v létě se dusíme vedrem ve smradu taková transcendentálním a v neustávajícím všeobšhlém podráždění všech smyslů vedoucím až k šílenství, v nenávisti, závisi i žárlivosti rozměrů slovy nepostižitelných, a jenom bodnout se...

Udělá posunek.

SCURVY

Dost o tom, nebo se udusím sám sebou jako mladá kachnička, protože – já vím, co říkám – jsem à bout de mes forces vitales⁴². Chceš vědět, ty vole, proč nemohu odstoupit? Právě proto, že musím jíst to, co musím a co mě jíst naučili, že se musím pořádně umýt, udělat si manikýru, spát na měkkém a nesmrdět tak jako vy; zajít si do divadla a mít kvalitní děvku jako protilek proti té perle všech perel, proti té...

Hrozí oběma pěstmi vpravo a pak vlevo.

Dokončte ani moje moc, ani mučení ji nejsou s to zložit, protože ona to ráda, právě tohle má ráda, hudiska vykvrtdlaná, a já, aniž sám cokoli pocítím – protože násilí se mi hnusí jako kaprálovi šváb – jí všimnu, co mohu dělat, jen ještě větší rozkoš působím...
Počínaje slova „jen ještě“ zpívá takřka barytonem.

SAJETÁN

Tak tohle jsou stěžejní problémy, skutečně stěžejní problémy lidí, kteří nám vládnou. Tohle je přečinnost, zrůdnost, pro kterou doslova nemám slov. Veškerá činnost takového pána patří jen zdánlivě státu, ideji, lidstvu; ve skutečnosti jde jen o ty „mimoúřední hodiny“ – říkám to v uvozovkách – kdy se člověk sám sobě jeví...

SCURVY

Přestaň! Nechápeš ten strašný konflikt protichůdných sil v mém nitru. Já jako ministr lžu naprosto vědomě, já věším bez přesvědčení, jen abych mohl žrát ty paštikálie, ty sépie z Mexického zálivu, které jsou přece tak neskutečně dobré... Ano: musím lhát, a řeknu ti, že dnes dělá 98% – podle ústředního statistického úřadu – protože statistika je dneska všechno, i ve fyzice i – což je nejdůležitější – v monadologické metafyzice s jejím primátem živé hmoty – nuže 98% celé té naší bandy dělá totéž bez přesvědčení, jen aby udrželo zbytky hynoucí třídy – a zbytky jakých individuí, chceš vědět? – nuže obyčejných chlípníků pod maskou jakýchsi více nebo méně lživých idejí. Lidé, to jste dneska jenom vy, to ví každý. Ale to jenom proto, že jste na druhé straně; jakmile překročíte tu čáru, budete stejní jako my.

SAJETÁN (*emfaticky*)

Nikdy! Za nic!

Scurvy se ironicky směje.

My vytvoříme nekompromisní lidstvo. Sovětské Rusko, to je jen bohatýrská ukážka, ale i ta je dobrá jako ostrůvek v nepřátelském oceánu. My však vytvoříme hned napoprvé takové lidstvo, co přetrvá až do chvíle, kdy vyhasne slunce, až do zavšiveného konce našich ještěřů na zemičce naší promrzlé, milované a svaté.

SCURVY

On musí vždycky kecnout něco nechutného: taktu a smyslu pro uměřenost se, holota, nenaučí nikdy. (*Křičí*) Do pisoáru s ním!

1. Tovaryše odvedou do pisoáru.

SAJETÁN

A ty znáš míru, když myslíš na ni? Ty sviňáku?!

Prokurátor se zarazí a zastydí.

SCURVY

Zarazil jsem se a zastyděl, a hned je mi líp.

Zazvoní ručním zvonkem; z obou stran za balustrádou vběhnou stáje.

Přiveďte mi sem Irinu Tmutarakaňskou⁴³ ke konfrontaci! Proč jsem ji tak nazval – ani nevím. To není vtíp, to je podivná surrealistická nutnost v libovolnosti.

SAJETÁN

Čím se to ten netvor zabývá? Jakými subtilnostmi naprostých kretenismů. To je ten jejich takzvaný intelektuální život po povinné utiskovatelské práci v úřadech a budoárech.

SCURVY

Vy nechápete, jaký půvab má pro neplodné impo-

tenty, jako jsem já, znalost čehokoli. To jsou propasti rozkoše, ten pocit, že tím ospravedlnujete svou existenci. Takové nimrání se v sobě...

SAJETÁN

Raději toho už nechte, Bůh s vámi, pane Scurvy. Bože, Bože – tohle říkám mechanicky – ta prázdnota těch dnů tady!! Čím já ji jen vyplním?! Rozhovor s touhle vtělenou lží (*Ukáže na prokurátora.*) mi vsrovnání s tou samotou a nucenou absolutní nečinností připadal jako ráj. Ó, relativito všech věcí! Jen abych se nezměnil tak, že bych už nepoznával sám sebe! Co ze mě bude za tři dny, za dva týdny, za tři roky... roky, roky...

Padne na kolena a pláče. Strážé přivádějí do prostoru vpravo Kněžnu; smýknou s ní k verpánkům a odejdou. Kněžna vypadá ve vězeňských šatíčkách rozkošně, jako mladá gymnazistka.

SCURVY (*chladně*)

Pracujte, prosím.

Kněžna, tupě mlčí, začíná velmi nemotorně, s odporem přímo děsivým šit boty.

Nono! Ten pláč a ty hysterické záchvaty si nechte a nerušte nás. Byl to zajímavý rozhovor, to je fakt. *Dozorci smýknou dovnitř I. Tovaryšem.*

KNĚŽNA

Přímo děsivě se mi nechce ty boty šít, a přesto počtuji rozkoš. U mne se všechno mění v rozkoš. Jsem uprostřed taková divná. (*Hrdným tónem.*) Vy vždycky všechno jenom „tentononc“ kvůli čisté dialektice. Vám jsou ekvivalenty pojmů šumafuk, jak to říká lid. Váš zajímají jenom vzájemné vztahy pojmů. *Pláče.*

SCURVY

Například vztah pojmu vašeho těla, čili přesněji: vaší rozprostřenosti v prostoru s pojmem stejné rozprostřenosti mé, hihi, chacha!

Hystericky se směje, trochu vzlyká a pak bovoří k Sajatánovi, který přestal právě plakat – plakali tedy jistou chvíli všichni tři, ba i Tovaryši popotahovali.

Mne na tom všem, co říkáte, zaráží, že to děláte nepokrytě jen a jediné kvůli břichu – och, jak banální! My máme ideály!

SAJETÁN

Už mi leze krkem ten rozhovor, primitivní jako kaprálské kaprice na Capri; tenhle vtip bez vtipu vyjadřuje bezprostředně hrůznost tohoto stavu věcí. Máte ideály, protože jste nažraní, protože máte čas.

KNĚŽNA (*šijíc boty*)

Takhle – teď tak – takhle...

SCURVY

Děsí mě váš materialismus, plochý jako tasemnice. Co bude dál, dál, dál... Ale k zbláznění vám závidím možnost mluvit pravdu a – což je důležitější – bezprostředně ji vycítovat. Tohle lidstvo, které požívá samo sebe počínaje ohonem, mě děsí jako příznak budoucnosti.

SAJETÁN

Ty taky, milej zlatej, hájíš pouze a jediné své břicho a břicha sobě podobných; ta banalita mě doslova bolí jako rozžhavené železo v konečnicku. My, tím, že ovládneme břicho, stvoříme nový život. Je to hluboká víra nebo ničím neopodstatněná fráze? Zrušení kultury bez ztráty duševní úrovně – to je náš ideál.

A začít bude možno, jakmile se zbourají nacionální mýta a sloupy.

SCURVY

V tohle nevěřím – promiňte, Sajatáne – i když je možné, že jsem to před chvílí sám říkal. Ale ...

Po chvíli přemýšlení.

Ano, já přiznávám: my se jen nemůžeme dobrovolně zříct našeho standardu; to je na tom to nejtěžší.

Tohle udělalo pár svatých, jenže nikdo přesně neví, jaké pekelné rozkoše jim to přineslo po jiné straně.

SAJETÁN

Bez kompenzace to nejde. Ale kolik svatých na druhé straně až do smrti nelidsky trpělo vinou ješitnosti, chřadlosti a tlaku organizací ...

SCURVY

Počkejte, nechte mě přemýšlet. Jak kdysi řekl Emil Breiter⁴⁴: Kdyby nikdo neusiloval o vyšší standard, nebylo by nic, ani kultura, ani věda, ani umění. Prvobytný komunistický totemový klan by trval bez „potlačů“⁴⁵, té směšné rivalizace jakožto zárodku moci ...

SAJETÁN

Vím: ulovit šest set ryb, zatímco protivník jenom tři sta, a například dvě stě jich hodit zpátky do moře ...

SCURVY

Chytrý jste, Sajatáne, to tedy ano. Nuže tenhle klan by trval až do vyhasnutí slunce, no a? – Beztvarý, astrukturní, bez možnosti překonat sám sebe vyššími formami existence společnosti. Ale můj každodenní příjemný den, který jsem si já, malý venkovský buržoazík, vydupal doslova z ničeho právnickým studiem, dlouhými lety zákonného vraždění zločinců, přímo

nelidským biflováním všeho možného v nádherných volných chvílkách, patří jen a jen mně a dobrovolně se ho nevzdám nikdy. Ale na druhé straně zase nevěřím už v ten nový život, který máte nastolit vy. Tady máte moji tragédii jako na pánvi.

SAJETÁN

Kašlu na ni, flusám na ni! Jestliže padnou bariéry mezi národy, otevřou se nám možnosti bez hranic. Myšlenky, které se vynoří pak, nelze předvídat dneska s našimi znalostmi dějin práva a ubohoučkým zmatkem našich pojmů.

SCURVY

Nemám rád, když se použíté do spekulací, které převyšují vaši intelektuální kapacitu. Chybí vám příslušné pojmy, abyste to mohl vyjádřit. Já mám svůj pojmový aparát k tomu, abych mohl lhát. Tu tragédii nechápe nikdo! To mi někdy připadá až podivné.

SAJETÁN

Tragédie začíná tam, kde začínají bolesti v útrobach. Tyhle myšlenky ti, prokurátore, nepronikají k bludnému nervu, to jenom bezbolestně trpí mozková kůra, mrcha šedivá. To je pro nás, z našeho hlediska, úplná zábava, ty tvoje tragédie. To je rozkoš: lehnout si večír po děvčkách a paštikáliích do postýlky, přečíst si něco, nechat si hlavou projít nějaký pitominky a usnout s potěšujícím vědomím, že v očích nějaké té ucourané fileny je člověk zajímavým pánem. Jó, kdybych si takhle já mohl hrát na takovouhle tragédii! Bože, jaké by to štěstí, kdyby mě aspoň na chvíli přestaly bolet tyhle dršťky, za mě a za celé lidstvo! Jéje! Ták!

Celý se zkroutí. Kněžna se slastně usmívá.

SCURVY (*Kněžně*)

Nesměj se, ty opice, tak slastně, nebo puknu.

S důrazem Sajatánovi:

To by se muselo dokázat, že vás ty dršťky bolí za celé lidstvo. Takové případy snad ani neexistují.

Těžké mlčení trvá velmi dlouho. Do ticha, v němž (sic!) je slyšet vzdálené tango z rádia, řekne Scurvy:

To hrají k tanci v hotelu Savoy v Londýně. Tam se dovedou bavit! Omluvte mě na okamžik, já jsem také jenom člověk. *Odběhne vlevo.*

SAJETÁN

Takové si to odbude, kdy to potřebuje, a my tady ani ...

KNĚŽNA

Ticho, nerozesmávejte mě. Těmi svými nápady mě úplně lechtáte na mozku.

SAJETÁN (*pojednou dojatě*)

Och, holubičko moje! Ty ani nevíš, jak jsi šťastná, že smíš pracovat! Tyhle naše pařáty a páchnoucí prsty se přímo derou o práci, všechno v nás se vzdouvá až k prasknutí tam, k té jediné utěšitelce. A zatím nic. Koukej se do šedivé a k tomu hrbolaté zdi a blbni, jak je ti líbo. Myšlenky ti lezou do postele jako štenice. A ty bolavé útroby puchnou tou nudou, nesmímou jako hora Gaurisankar⁴⁶ a smrdící jako Cloaca Maxima⁴⁷, jako Mount Excrement z fantastického románu spisovatele Buldoga Myrkeho⁴⁸, nudou, která jako vřed, jako karbunkl – a zase, sakradrát, mi chybějí slova, a přitom povídat se mi chce víc než něco jiného. Ech, škoda řeči, stejně to nikdo nepochopí. Už mi dokonce došla slina na slova. Proč tady mám cokoli vyjadřovat? Proč mám řvát a vzlykat

proč si drásat vnitřnosti tam a zase zpět? Proč, proč, proč? To přišerné slovo „proč“! To vtělení nejbolestnější nicoty! Proč tedy? Když není práce a nic z toho všeho nemůže být?

Pláží se k mříži. Ke Kněžně:

Nejjasnější paní, milovaný, nade vše mi drahý mazlíčku, kočička transcendentální, metapsychické telátko boží, bohozemské, ale tak miloučké, bystroučké a chápavoučké jako nějaká myška nebo tak nějak, ty nevíš, jak jsi šťastná, že máš práci, to jediné, co ospravedlňuje omezení, počínaje omezením časoprostorovým.

KNĚŽNA

Zmetafyzičtění práce, to je jen přechodná fáze tohoto problému. Velcí egyptští páni něco takového nepotřebovali stejně, jak to nebudou potřebovat lidé v budoucnosti. On tady vyje o práci, která mne ničí doslova dvojnásob: duševně i fyzicky. Tady máte relativitu všeho – to všechno ten Einstein. Já jsem už dávno ...

TOVARYŠ

Ale dyk je to hanba poslouchat, krucihnát, do prkáně! Dyk je to intelektuální blekotismus! Dyk už i já vím, že teorie relativity ve fyzice nemá nic společného s relativností ani etiky, ani estetiky, ani dialektiky atakdále! Tamda–lamda, trambda–lamdba! Nebudu mluvit, od toho žvanění se jednomu chce akorát blít. Ták, ták! – Sajatáne, nebudeme žvanit žádný zbytečnosti, takhle jsme si to tenkrát říkali – a teďka co? Kolik těch zbytečností jsme už nazvanili, a oni zatím ukázali práci z takové strany, že nám začala připadat žádoucí jako předměstská coura

v neděli. Tohleto přirovnání proto, protože na ty sků
tečně hezký slečinky z lepšího světa já ani nereaguji,
rozumíte, pohlavně, vůbec ne, jsou příliš hezký, zatím
čubky rozhrdlený, příliš hezký a příliš ne-do-stupný

Opakuje zoufalým hlasem:

A boty se mi chce šít stejně jako se milovat s obyčejný
nejma, sprostějma děvčkama!

S nenormálním klidem:

Dejte mi práci, nebo bude zle!

Příšerně rezignovaně:

Jenže koho to zajímá? Tohle říkám příšerně rezignova
vaně, což dneska nikdo nechápe.

SCURVY (*zpívá za scénou*)

Znudily se mi dámy z lepších kruhů,
po prostých děvčkách touží chtějí teď můj.
Pohledy nové moc by mi šly k duhu
a něco, o čem říká se: „no fuj!“

Kněžna velmi pozorně poslouchá.

II. TOVARYŠ (*k I.*)

Nemluv tady ke společnosti jako k matce a nemluvi
se k ní, protože ti stejně neporozumí, a ještě ti za
dětinský lezení nakopec prdiny, ták!

SAJETÁN

Och, neříkejte „ták“, neužívejte toho slova, prosím
vás prosím! Nepřipomínejte mi ony časy navždycky
se propadnuvší do minula – ó, ta příchut' sladce nav
nulá! – protože mi to rve ledví, ten smutek umatla
a tak neestetický, že je mi strašná hanba a že jsem sám
sobě odporný, jako kdybych byl švábem ve
vlastní hubě! Táak, táak!

*Na katedru vběhne Scurvy a nějak divně se zapíná (sako i
tentononc) a mne si ruce. Kněžna bo pozoruje velmi zkon-
mavě, ba takřka ostentativně.*

SCURVY

Zima, krucinál, třesnutá zima je tady na všech věcích,
až člověka mráz přechází. Aspoň mi budou dneska
po tom všem chutnat smažené mexické chobotničky.
Vzdáleně tango.

Ale předtím si zajdu zabruslit při hudbě.

Čenichá po prostoru.

Pekelný smrad! To hníjí jejich duše v odporné nečin-
nosti, která je rozkládá na zkaženou marmeládu.

KNĚŽNA (*dává se opět do práce*)

Tohle je sadismus. Tohle je moje sféra zájmů a můj
terén.

SCURVY (*hystericky*)

A už mě to otravuje, u všech roháčích! Když se
budete chovat takhle, dám vás všechny pověsit bez
soudu! Od čeho mám moc? He? To by byl prvotřídní
výkon. Ó moci, jak propastná – a vonná jsou tvá
pokušení!

KNĚŽNA (*přestane šít boty*)

Viš, Scurvy, ty ubohý a nedochůdný Scurvíčku, teď
teprve se mi začínáš líbit. Já musím v životě prodělat
všechno, poznat ty nejstrašnější, nejzaštenicovanější
nory duší, ale i křišťálové nedostupné vrcholky za
bezedných měsíčních nocí ...

SCURVY

Ten čubčí styl! To je přímo skandál ...

KNĚŽNA (*nevedena ani trochu do rozpaků*)

Mne, jako skutečnou aristokratku, nelze ničím uvést
do rozpaků, to je už taková naše nádherná vlastnost.

A tak tedy musím prodělat i tebe, protože jinak bude můj život neúplný. A pak, až oni (*Ukáže botou, kterou drží v levé ruce, na ševce.*) zavřou tebe a ty budeš hnit v kriminále a umírat chtíčem po mně – ano po mně, chtíč po někom, o to právě jde – po velkém pivu a po sendvičích u Langrodiho, já se vzdám Sajetánovi, Sajetánovi na vrcholku jeho moci, a pak těm rozkošným páchnoucím hochům, těm ... těm ševcovským umourancům, kteří jako by ani z tohoto světa nebyli – ták, ano, ták! A pak budu konečně – ach! – šťastná, zatímco ty budeš ochoten dát život za cípek mých šatů a za půllitr dvanáctky.

SCURVY (*chtíčem celý nesvůj*)

Jsem z toho pekelného chtíče spojeného s odporným znechucením doslova nesvůj. Jsem fakticky jako plná sklenice: bojím se pohnout, aby se nevylítla. Oči mi vylézají z důlků. Všecko mi puchne jako těsto a mozek mám jako vatu namočenou v hnisu záhrobních ran. Ó pokušení, nedostížné ve své bezedné nekrotnosti! První bezpráví ve jménu pravomocné moci. (*Náhle se rozeřve.*) Ven z vězení, ty metafyzická opice! Ať se stane, co stane! Užiju si aspoň jednou, i kdybych pak měl umřít smutkem jako ti zločinci, které si pěstoval Huysmansův kníže des Esseintes⁴⁹.

KNĚŽNA

My hovoříme jako obyčejní lidé, nezaslepení ideály člověka ideového. Obyčejný člověk si dobrovolně nesníží svou životní úroveň, leda že se mu to pořádně na hubu. A ty taky, Scurvíčku, chudinko moje. Já nemluvím o ideové stránce problému, nýbrž jen o tom masitém, dršťkovém, rozběsněném

rozlechtaném podkladu, na kterém se vine naše individualita jako jedovatá kobra v džungli.

SCURVY

U vás, u žen, je to jinak . . .

KNĚŽNA

Pochop, život, to je přfišernost. To jen fikce malé výseče našeho společensky zjičícího druhu vytvořily fikci smysluplnosti celého živého bytí. Všechno je postaveno na vzájemném požíráni druhů. Existenci nám umožňuje jen rovnováha bojujících mikrobů; nebýt toho boje, jeden druh by za několik dnů pokryl – pokud by měl co žrát – zemskou kůru vrstvou šedását kilometrů tlustou.

SCURVY

Ach, jak je ta kněžna přece jen vzdělaná! To mě vydražďuje až k šílenství. Pojď ke mně taková, jaká jsi: nemytá, nasáklá vězeňskou atmosférou a pachem. *Kněžna vstane, hlučně odbodí botu a stojí tak nějak podivně zamyšleně.*

KNĚŽNA

Tak nějak divně jsem se zamyslíla – čistě žensky; já nemyslím mozkiem, kdepak, vůbec ne. To ve mně myslí můj netvor. A možná že se ti, Roberte, nevzdám vůbec. Tak to bude lepší: bude to zvrhlejší a pro mě dokonce příjemnější.

SCURVY

Ó nikoli! Teď už nemůžeš!

Shodí ze sebe purpurový talár.

Teď bych se vztekl.

Běží k mříži a horečně odmyká dveře.

SAJETÁN

Tak takovými věcmi a takovými problémy se zabývají

ta banda – eine ganz konzeptionslose Bande⁵⁰ – zatímco my tady chcípáme z nedostatku práce jako mrchy. Řemeslní realizátoři neexistujících myšlenček – to jsou oni! Dokonce už ani na ženské nemám chuť pro samou čistou žádostivost cokoli vyprodukovat.

TOVARYŠI (*sborově*)

My taky ne! My taky!

I. TOVARYŠ

Problém stroje jsme prozatím ponechali stranou, stroj je příliš zbanalizovaný, všechno se o něm ví. A dorazili to futuristi. Brrr, až mráz přechází, když se ozve slovo „soustruh“!

II. TOVARYŠ

Stroj, to je jenom prodloužení rukou. Došlo, rozumíte, k jakési akromegalii⁵¹, bude se muset řezat. Část strojů přijde ostatně ke zničení v rámci naší koncepce zrušení kultury. Vynálezce budeme trestat smrtí na mučidlech.

SAJETÁN (*oslněn náhle novou myšlenkou*)

Jsem přímo oslněn novou myšlenkou zevnitř! Hej, hoši: zbojme tu mizernou dětinskou balustrádu a pusťme se spolu okamžitě jako čerti do práce. Do toho! Ručně botový dampink! Tedka, nebo nikdy! Ták! Ták!

I. TOVARYŠ

A co bude pak?

SAJETÁN

Kdyby jen na pět minut, ale užijem si za deset, než nás svážou a zmasakrujou. Život je jenom jeden! Na nic nemyslet! Znásilnění práce dělnictvem – ano, ták!

TOVARYŠI

A de se na to! Buď – anebo! Mor do mordy! Atsi! Co se nám může stát! Hehe!

... a podobně výkřiky. Všichni tři se rozběhnou, na to tata zbojí balustrádu a jako hladové bestie se vrhají k verpánkům, na ševcovské nářadí, na svitky kůží a na boty. Pustí se horečně, zuřivě do práce. Scurvy zatím přebodí svůj červený talár přes Kněžniny vězeňské šaty, v nichž vypadala Kněžna neobyčejně svůdně, a oba stojí na katedře jako malebná skupinka. On ji objímá. Lísají se k sobě.

CURVY (*něžně*)

Ty můj malý prokurátorku, dneska tě ulíbám k smrti.

KNĚŽNA (*přes funění ševců*)

Soudě podle toho vtípku, musíš být odporný, když miluješ. Tak aspoň mlč. Mám ráda, když se to odbývá za absolutního ticha jako mlčelivý, ponuře bezúčelný ceremoniál ponížení samce. To se pak zaposlouchávám do věčnosti.

SAJETÁN (*funí*)

Ták! ... A teď dratev! ... Floky! ... Zatlouct! ... Tady to trochu tento ...

TOVARYŠ (*funí*)

Tumáte dratev! ... A fofrem! ... Floky sem! ... Podej kůži ...

TOVARYŠ (*funí*)

Tady přitlouct ... Takhle ... Poplepat ... Zašít ... Zatlouct ... Napatlat ... Píikantovat ...

V jejich práci začíná být něco nenormálního.

CURVY (*s důrazem*)

Podívej, miláčku, pracují příliš překotně. Je v tom něco hrůzného. Říkám to s jasným důrazem, zkrátka

podtrhávám to. To snad začíná, u všech satanů nějaká nová éra nebo co?!

KNĚŽNA

Buď zticha. Dívejme se. To je strašné! A já jsem ještě před několika okamžiky byla v tomhle světě. Tys mě vysvobodil, milý!

SAJETÁN (*otočí hlavu k nim, ironicky*)

Prej pracujou příliš překotně! Tele a nová vrata! Tys to nikdy nechápal. Práce!

V divokém nadšení buší kladívkem; Tovaryši si navzájem vytrhávají všechno z rukou. Padá jim to. V zápalu temně bekají.

Ó, co všechno práce dá ti! Za ni ano, jí však nezaplácíš. Pryč s tím! Takové pitomé romantické veršovánky! Já jsem realista. Dej sem – máš ho tam – hřebík! Ó hřebík, ty divný podpatkový tvore, kdo ocení tvou podivnost? Podivnost práce! Existuje nějaká vyšší třída podivnosti? Když vezmeme v úvahu odpornou všednost téže, to jest práce? A tlouct! A bušit! Ruční jsou žhavé, nestačí plíc; řež, patlej a pal, potom se chval, než vrátí se žal. Pořád ty zatracené rýmy těch našich romantiků, krucinág!

II. TOVARYŠ

Tady podbít... přitlouct... ohnout... zatlouct. A já bota! Ó boty, boty, jak jste krásné! Zabetěný svět. Celý svět zabetíme, zarobotíme, zapatláme, to je fu! Kriminál nekriminál, práci se nikdo neubrání. Práce, to je ten největší zátrak, to je metafyzická jednotná mnohost světů – to je absolutno! Upracujeme se k smrti, až k životu věčnému! Možná. Kdo může vědět, co je v takové práci, jako je ta naše, na dně!

TOVARYŠ

Všecko ve mně drkotá jako v nějaký turbině, co má milión parních koní a koby. Děvky nemusej bejt, pivo nemusí bejt, nemusí bejt rádio, kino ani žádný jiný opřádači rozumu! Práce sama o sobě, to je cíl nejvyšší! Arbeit an und für sich!⁵² A krájet, tlouct, dratví šít, šídlem píchat! Boty, boty! Vznikají, vynořují se z nebytí botního prajsoucna, z věčné, čisté ideje boty, která dlí v ideálním praprostoru, prázdném jako sto miliónů stodol. A přitlouct podkúvky! Podkované boty se netrhají, to je pravda, a to pravda absolutní. Je tolik pravd, kolik bot a tolik pojmů boty, kolik činí mohutnost alef jedna⁵³. Bože, dejž, aby tak bylo až do skonání! Děvky bejt nemusej; Arbeit an sich, to jak bys do srdce injekcí pích. Nemusí pivo bejt, ať mi už z mozku nedělá nikdo prejt! Z ledví stoupá štěstí šťastný proud – v každý oud. Ruční botárna buší jako peklo, co tu z nás potu už teklo, a svět si pořád nemá co about a zout. Mizerný verše, ale o to tady nejde: bota se rodí, bota se rodí!

CURVY

Vidíš ho! Vytvořili novou metafyziku. Irenko, to je nebezpečná bomba, to je střela nové kvality, střela z neexistujícího zásvětí. Já, Irenko, já se poprvé v životě bojím. Třeba se opravdu „rýsuje“ – říkám to v uvozovkách – nová éra. Ano, rýsuje!... „Už rýsuje se nový věk,“ recitovalo se kdysi.

Je z toho úplně tumpachový.

KNĚŽNA

Já se nádherně ukájím tou jejich iluzorní radostí v trýzni nejvyšší – v jejich trýzni, ne v mé – tím jejich

bezpříkladným hňupstvím, opájím se tím jako lesní medvěd medem. My, dva v podstatě zločinné mozky, spojené erotickým objetím bez účasti dalších údů ...

SCURVY

Ale tak to nezůstane, jen takhle to nezůstane? Vidí ... Nezůstane? Bude všechno? Řekni, že ano, řekni, že ano, nebo umřu.

KNĚŽNA

Možná že dnes poznáš celou mou nicotu. Možná ...
Tamti stále bekají a funí, jak bez oddechu pracují.

SCURVY

Podívej, pracují stále divočeji. Tady se dovršuje něco skutečně hrůzného, co nepředvídal žádný ekonom světa. Podívej, láska moje: já umřu, dnes už nechci nic než tebe.

KNĚŽNA

To jen tak říkáš. Teprve dneska začneš doopravdy žít. Ale co je komu do toho? Cítím malost všeho. Ach, moci takhle vyplnit sebou svět a pak pojit u plouti kdes jako ten pes.

SCURVY

Zase ty umělecké problémy! Pryč s tou prašivou neukojeností formou a obsahem! Podívej: divoká, nebo spíš nadívoko pojatá práce, vyměšovaná jako čistý primární instinkt, jako pud žrát a plodit. Utečme odtud, nebo já tady přijdu o rozum.

KNĚŽNA

Dívej se mi do očí.

SCURVY *(jako k dítěti)*

Ale milánku, musíme ten přívál práce zadržet, ať to stojí, co stojí, protože tohle je skutečně nepřírozené

a oni opravdu – jestliže se tahle psychóza rozšíří – rozbourají svět, zničí všechny umělé zábrany a vytáhnou to ubohé, zakrslé lidstvo, které je už jen k smíchu opicím, vepřům, lemurům a plazům, oněm nezdegenerovanějším druhům z galerie našich předků, zpod shnilé mršiny nádorovitých idejí.

KNĚŽNA

Proč, krucihergot, žvaníš?

SCURVY

Chudinka, chudinka ubohá je lidstvo! My jsme se na tu jednu sekundu, v níž si na vyšší úrovni uvědomujeme svou osobní bídu a bezcennost svých citů, nad toto lidstvo vyeliminovali, a v této jedině nenávratně chvíli musíš se mnou být jedno, ty kanálie!!

Líbá Kněžnu a hvízdně na prsty. Vběhnou titíž pacholci. Týranta Přeshubala jako v I. dějství. V jejich čele Sajatánův syn.

Chopte se jich! Rozsadit je do leniven! Nedovolit jim dělat vůbec nic! Ani špetka práce! Protože to je to nejhorší neznámé nebezpečí pro lidstvo. Arbeit an sich – to je klacek v drátech kola. Žádné nástroje! Rozumíte! I kdyby se uvyli k smrti!

Pacholci se vrhnou na ševce. Strhne se strašná rvačka, v níž se Pacholci nakazí od ševců a začnou také pracovat: prostě „zševcovatí“. Sajatán padne synovi do náruče a pak pracují svorně spolu.

SCURVY

Podívej, mazlíčku, to je přece strašné. Zševcovatěli. Moje garda přestala existovat. Až se tohle rozlije po městě, tak jsem kaput.

KNĚŽNA

To jsi docela zapomněl na mě...

SCURVY

Ani Týrant Přeshubal nepomůže. Jeho pacholky to chytlo jako ozubené soukolí nějakého ďábelského stroje... On sám se upracuje k smrti podpisováním nekonečných hromad listin...

KNĚŽNA

Ale to je přece nádherné pozadí naší první a poslední noci! Naší, ty můj ubohoučký Scurvíčku! Di doman non c'è certezza!⁵⁴ Zítřka budu už možná „jejich“ – říkám to v uvozovkách – zatímco ty budeš hnit v base, taková ubohoučká rozmáčkklá hnilička. Ale právě s touhle myšlenkou v nitru, s tímhle povědomím „naposlednosti“ budeš dnes jistě natolik bláznivě ztřeštěný, abys mě byl s to rozžhavit jako hvězdu první velikosti v celém samičím vesmíru podzemních světů obřího Těla Jsoucna.

SCURVY

Blbě jsem prohrál.

*Tamti blábolí; samozřejmě v pauzách, když nikdo ne
mluví.*

ŠEVCI A PACHOLCI

Flok a dratev, šidlo, bum! At to morda zvrbí! Bota sama o sobě!

SAJETÁN

Bota, boty, bot,
světa pevný bod!
Vykřesal náš pot
zázrak jako z not:
Ze symbolu bot
se zrodí nový rod.

SCURVY (ke Kněžně)

To je dobré! To není vůbec tak hloupé, celý ten symbolismus, víš? Já vím, že hynu, ale před tebou necouvnu! Leda že bych tě mohl teď hned, tady, v tomhle okamžiku – zabít. Ale jaká škoda by to byla, jaká škoda toho tělíčka, těch oček, těch nožek – a těch neskutečně krásných chvil.

KNĚŽNA

Pojď tedy, hurba sper tu klaň. Takového jsem tě chtěla mít: na pozadí tohohle pekla práce samé o sobě. Odkud se, sakra, bere ta rudá záře?

*Jeviště skutečně zalije rudá záře. Scurvy a Kněžna odběh-
nou vpravo. Práce vše jako šílená.*

Konec druhého dějství

Scéna jako v I. dějství, jen bez závěsu a okénka. První prostorový plán je zakončen polokruhovitě, jakoby planotárně. Zůstal pouze kmen stromu, na kterém svítí červená a zelené signální (?) lucerny. Podlaha je pokryta přepychovým kobercem. V pozadí, dole, vzdálená noční krajina, světla lidských obydlí a měsíc v úplňku. Sajatán v nádherném pestrém županu (plnovous pěstěný, vlasy učesané) stojí uprostřed scény podprávn Tovarýši v květovaných pyžamech a pečlivě učesaných na pěšínku. Vpravo, obléčený do psí nebo kočičí kůže (tak, aby kromě hlavy byl celý v té kůži), na hlavě karkulku z růžových krajek se zvoničkou, svázaný na řetězu ke kmenu stromu, spí, stočený do klubíčka jako pes, prokurátor Scurvy.

I. TOVARYŠ (zpívá přššerným samčím hlasem)

Slyším v sobě divný zpěv,
to tak zpívá naše krev,
prudká, bídou páchnoucí,
ale zato horoucí,
ale zato milující,
že jí rádi mají všichni.

II. TOVARYŠ (zpívá stejně jako I.)

Slunko se rudě k zemi točí,
oblaka vlají jako hřiva,
něco v mé duši samo zpívá,
už zapomněl jsem na tvé oči.

TOVARYŠ

Na čí, na čí?

SAJETÁN

Dobrá, dobrá. Přestaňte už s těmi zpěvánkami, je mi z toho na blití. Teď už chápu všechno: jako lavina, jako stádo afrických – jakýchpak taky jiných – gazel pádí před mým vnitřním zrakem kolem mne život. Prožívám všechno, celou tu dobu znovu, já, stařec kymácející se nad hrobem. Prodělal jsem rychlokurs života v jeho celku, počínaje asi tak mým sedmým rokem, a jde mi z toho hlava kolem. Nikdy bych nebyl věřil, že by v člověku, zkonsolidovaném tak jako já, mohlo v tak krátké době dojít, rozumíte, k takovým změnám.

TOVARYŠ

Hoho!

TOVARYŠ

Hihi!

SAJETÁN

Pro lásku boží, jen mi tady nedělejte ty legrácky z takzvaného „nového divadla“, nebo se vám tady před vámi vyblíju na ty koberece a bude to. Ale abych se vrátil, kde jsem přestal: Pro člověka, který chápe aspoň trochu podstatu bytí, nejsou oblběn náboženstvím nebo veřejným činitelstvím, je úkolem takřka nadlidským toto bytí vydržet. A což teprve ti ostatní! Jsem jako štěnice, opilá místo buržujskou krví míchanicí malinové šťávy idejčiček a vitriólu každodenních lží.

TOVARYŠ

Tichejte, pane mistr! Zaposlouchejme se do vnitř-

ního blahobytu, do onoho komfortu existence, svo-
bodňoučké v naší psychice jako v etui – ták!

II. TOVARYŠ

Jen jestli to není pouhá iluze, totiž to, že my tvoříme
skutečněj novej život. Třeba si to jen tak namlou-
váme, abysme ospravedlnili právě ten komfort.
A třeba nás ovládají síly, jejichž podstatu neznáme.
A my jsme v jejich rukách pouhejma loutkama
na drátkách, takzvanými marionetami. Proč ale
„mario-“, a ne třeba „katko-“ -netami? Ha? Tahle
otázka zapadne jistě bez ohlasu, ačkoliv i v ní určité
něco je.

SAJETÁN

To teda určitě je. Ale já tichat nebudu, vy hnízdy. Já
jsem tu tvoji myšlenku, takzvaný druhý tovaryši, ale
nyní nejnověji Ondřeji Sovopučku, pomocníku nej-
vyššího tvůrce nového... Ech, jakýpak, sakra, hrani-
na tituly, zkrátka povídám tady, že tahle tvoje my-
lenka mě už napadla, jenže já jsem ji manévrem uv-
domělé vůle potlačil. Nesmíme takto pochybovat, to
je náš starý zlozvyk z let bídy, ponížení a úbytku
rozumu. Teď tu musíme všechno dohonit, a ne se
v tom patlat a mudrovat, jestli náhodou nejsme jako
ti středověcí lumpesové, mrzáci falešného niterního
kompromisního ražení, komunizující, nedoburžo-
znivší se mršitenti, klouzající se nemotorně na demo-
kraticky vyšlapaných parketách. A jděte mi na smrd-
tou hromadu s těmi vírami v tajné síly a organizace,
zednářské anebo jiné. To v nás hárají zbytky nábo-
ženství a magie. Ale chlapák bude ten, kdo se svého
životního standardu vzdá, místo aby jej zvedal bez
konce, dokud to nerupne. Že v těch dějinách mus

vždycky všechno rupat, že to nemůže na kolomazi
rozumu hladce odklouzat do budoucnosti! Inu,
zákon nespojitosti...

TOVARYŠ

To žvanění až bolí, herdyje mordsakra flok! Teda
změnil jste se, pane mistr, to teda jo, to nepopřete.
A směr tý změny je stejnej jako u mě, i když kvalita-
tivně jsou to různý změny. Copak není pravda to, co
říkal prokurátor, že jsme totiž takoví, protože jsme na
tamté straně, a že až přejdeme na tuhle stranu,
budeme jako voni. A tajný síly a tajný lidi jsou, jenom
že se kvalitativně nelišej od těch netajnejch. To je
holt ten rozdíl v dobách – ták!

SAJETÁN

To jsou jenom povrchní dojmy vyvolané v důsledku
prudkostí změn, probíhajících v naší společnosti.

TOVARYŠ (klidně)

Nemoh byste se zbavit toho nadubřele učeného způ-
sobu žvanění, ale především tý spousty slov?

SAJETÁN (klidně, pevně)

Ne. A tak jako se Lenin, jakožto sluha třídy, prese
všecku svou individuální pašáckost lišil od Alexandra
Velikého, kterýžto byl osobním fantastou moci, tak
se já liším tady od tohohle psa! (*Ukáže na spícího Scur-
vyho.*) A ostatně na žvanění není čas, dělat se musí,
samo se to neudělá, čert ji třikrát vykvrdej, tu realitu,
ech!! Skončily příjemňoučké časy idejí, kdy – rozu-
míte – si jeden moh žrát majonézy, a být přitom ideo-
vým bolševikem, aby se pak v nouzi nejvyšší mohl
týmiž idejemi až do omrzení utěšovat, že i když hnije
v exkrementáliích, je přece jen někdo. Novou ideu
nevymyslí už nikdo, nová forma existence společ-

nosti se sama vyhněte, vyjiskří, vysemení z dialektické šarvátky všech těch drštěk v tomhle kotli lidstva, na kterémžto kotli, na samém jeho výparníku, u samé bezpečnostní zátky sedíme my, někdejší flundřinci prašiví, nyní však tvůrci, jenomže nikoli radostní, mordhurdiska do verpánku!

TOVARYŠI (současné)

Ty kletby se nám už tak znudily, že asi začneme vejt. Kulér lokal⁵⁵, kruciflok! Mluvíme intuitivně současně jak jeden hlas, a můžeme tak mluvit zas.

SAJETÁN

Nechte toho, pro milosrdenství boží! Dost už, dost...

SCURVY (ve spaní se protahuje; po několikerém zamručení) Ševcem bych byl s rozkoší až do posledních dnů svého života. Ó, jak oxidné jsou ty takzvané vyšší nároky na sebe: vedou k výšinám, odkud se pak člověk hlava nehlava zřítí na samé dno úpadku. Ach, a pak vyplavat na velké, nebetyčné zhupy, na velké houpity-loupity – ein Hauch von anderer Seite⁵⁶ – zván z druhé strany. Metafyzika, již jsem až dosud pohrdal, sype se teď na mě ze všech zákoutí jsoucna. Au commencement Bythos était⁵⁷ – propast chaosu! Jak úžasná, nedostupná věc je chaos! Nepoznáme je nikdy jako takový, přestože svět je chaos; skutečně jím ve své podstatě je. Chaos! Chaos! Ale na těch našich ubohých kousíčkách jsoucna s dobytčaty změnami ve tvory společenské se nějaký ten statistický pořádek dá vždycky udělat. Ach, jaká škoda, že jsem si netřbil rozum vhodnou filozofickou četbou. Teď je už příliš pozdě, nestačím na to terminologicky. Ševci poslouchají. Zatímco Scurvy taktó uvažuje, př-

stoupí k němu I. Tovaryš a cestou zvedne ze země obrovskou zlatou sekeru, která ležela ausgerechnet⁵⁸ u jeho nohou.

II. TOVARYŠ

Kam se to plaziš, ty mrcho zatracená, ty psí chrovno?

I. TOVARYŠ

Zabít ho ve spánku. At se netrápí. Příliš pěkný sny si vypěstoval, neřád. Ausgerechnet mi tady u nohou ležela sekyra, celá zlatá, hehehe...

Atd. a dál; směje se přehnaně dlouho, ždímaje ze sebe trylky smíchu, až skoro ztrácí dech.

SAJETÁN (brozí mu obrovskou mauzerovkou, kterou vytáhl z županu)

Směješ se přehnaně dlouho a ždímáš ze sebe ty trylky, až skoro ztrácíš dech. Ani krok dále!

I. Tovaryš se vrátí.

On se tady, před našimi zraky, před zraky vášnivých mstitelů chtiče, musí chtičem uvít k smrti.

Směrem od města, trochu zprava, vstoupí Kněžna ve vycházkovém žaketu.

KNĚŽNA

Tak jsem si vyřídila nákupečky. Všechny intimní věcičky mám tady v tomhle váčku spolu se rtěnkou a jiným harampádíčkem. Jsem tak strašně ženská, až hanba, prostě až to zlehounka páchne něčím takovým, rozumíte, velice neslušným, ale svádivým. Á! Není nic necudnějšího nežli žena, jak správně říkával jistý skladatel, a nic v té necudnosti roztomilejšího. Jezdeckým bičkem švihne oší silou Scurvyho, který s divokým vyviknutím vyskočí na všechny čtyři, a pak se naježí a vrčí.

Okamžitě vstát a zapojit se do tohohle bordiáše tady,

ty zorkovatěly, ztroupeněly mozku! Budu jíst váš mozeček obalovaný ve strouhance nejrafinovanějšího mučení. A tady máš prášek, po kterém získáš nekonečnou erotickou výdrž, abys nikdy nezakusil ukojení.

Hodí mu prášek, který Scurvy okamžitě spolkne, načerá si zapálí cigaretu a od té chvíle ji stále kouří pravou tlapou. Už nikdy se nepostaví na dvě tlapy.

SCURVY

Do Bablylonu s tou satanicí, s tím vtělením Supra Bafometa⁵⁹, s tou ceckatou Kirké⁶⁰, s tou bardamérou z oříjentu, s tou...

Polkne druhý prášek, který mu Kněžna dá. Kněžna si dřepne k němu na bobek, jak se říká, a on jí položí hlavu na kolena, vrťe přitom zadkem.

KNĚŽNA (zpívá)

Jen sprádej o mně své sny pejska, na tlapky dvě už nevstaneš.

Ať se ti po mně věčně stejská, ať v očích tvých jsem pořád feš. Budeš však marně čekat, zdali, až mozek zvolna ve výkaly promění se ti v hlavě.

A v tom je ten půvab právě!

Hladí Scurvyho. Scurvy mručí a usíná.

SCURVY

Zatracená ženská! Jak nádherný život jsem měl před sebou, než jsem ji poznal. Měl jsem uposlechnout rad těch zatracených homosexuálních snobokretěných a osvobodit se od ženskosti. „Protože krev a zmiš-

ženskosti jen krmí chtiče modrých katanů.“ Och, och, jak přemoci ten prokletý, příšerný, neukojitelný stesk! Já se prostě asi uchtíčuju k smrti nebo co.

KNĚŽNA (bladíc ho)

O to jde, o to jde.

Poblédne na přítomné.

To říkám jen tak, jak se to říkává, když na bolest – se někomu chce kousek nebe snést. (*Scurvy*mu.) O to jde, pejsánku, potvůrko chundelatá – jinak bych se tu unudila na to tata.

Scurvy usne.

SAJETÁN

Copak ta zatracená neexistence idejí potrvá až do skončení jsoucna? To je strašné, to prázdné, a na druhé straně ta nepřeborná spousta reálné práce před námi, práce neozářené žádnou, byť sebemenší iluzí koncepce! Víte, co vám řeknu? Tohle je přímo strašné. Bylo lepší být smradlavým ševcem, mít ideálky a v tom smrádečku si sladce přemejšlet o jejich splnění, než teď v tom hedvábí na vrcholu lokajské moci – protože ta moc je lokajská, dratev jí vrtbu sper! (*Dupne a pokračuje takřka s pláčem.*) – založit si ruce na břicho a už jen takzvaně veřejně tvořit pracovat. Vždyť je to nuda jako hrom! A života si už neužiju, ta svoje zasmrdlá léta už neodsmrdnu. Před vámi je ještě celý svět! Vy můžete po práci ještě žít, ale co já? Mám se snad upít, ukokainizovat nebo co, u tura zatraceného?! Už ani klít se mi nechce. Já dokonce ani nikoho ne-nenávím, já nenávím jenom sebe. Ó, hrůza hrůzouc! Na jaká skaliska, do jakých to strží duše mě přivedla ta hanebná tíživost

být někým na téhle zemičce svaté, kulovaté a záhadné nastokrátě!

KNEŽNA

Tragédie syndromu sytosti symbolických sypačů štěstí na lidstvo! Svět, můj milý Sajatánku, to je hromada nesmyslně bojujících nestvůr. Kdyby se všechno navzájem nepožíralo, jistě bakterie by během tří dnů pokryly zemi vrstvou šedesát kilometrů tlustou.

SAJETÁN

A ta zase to samý, jako nějaký papagaj, kterého to naučili. Tohle my už známe. Tady, milá zlatá, není čas na nějaké populárníčko vědecké přednášky, tady se koná opravdická tragédie. Och, kdy už, kdy už individuum v dokonalém stroji společnosti zapomene na sebe? Och, kdy už konečně přestane trpět vinou své samoidentity, vypjaté a vyhublé věčně do nicoty jako nějaký transcendentální zadek? Zbývají už jen narkotika, jej Bohu!

I. TOVARYŠ

Až dosud jsem vás, ubohý člověče, s ohledem na váš věk poslouchal trpělivě, ale teď už nemůžu.

II. TOVARYŠ

Já už taky nemůžu, u všech drchen hrkatejch!

I. TOVARYŠ

Dost! (*K Sajatánovi.*) Vy jste, pane mistr, přes veškerý svý zásluhy páprda starýho ražení. Kam se hrabete na náš mladej život. My nejsme hnůj tak jako vy, my jsme samo jádro, samo sperma budoucnosti. Nemluví dobře, protože nemám náik inspiraci, ale ať si to ve mně mluví jak chce. Jo, co jsem to chtěl říct... Vy nám vlastně jenom berete chuť tou svojí, do krděle

s ní, zbytečnou, utínanou analytikou, jejíž aparát vytvořili ještě ti buržujští lokajíčkové Kant a Leibniz. Pryč s vobouma, do frkačky přefouknutý! Ták! Ták!

SAJETÁN

Tichejte přece! Andělové nebeští! Vždyť je to dialektika nejčistší, vypulfrované ražby. To jsem teda překvapený, a to nanejvýš! Takže já mám přijít pryč jako ten stržený závit, jako ošoupaný buržujský klotový rukávec, jako nějaký rozbitý nebo rozpadlý bidet? Cóóó?

TOVARYŠ

Jo, máte. Jazyk se vám do mrtvé zaneřádl tím buržujským neřádstvem. Už neumíte jaksepatří ani mluvit. Jenom nám kompromitujete revoluci.

SAJETÁN

Lidičky na světě! Čeho já se to musel dožít!

TOVARYŠ

Tichejte! Teďka už vím, co to bylo za intuici, co mi nachomejtna tu zlatou sekyru ausgerechnet sem. Zamrtvolíme vás jakožto obětního bejka. Kurnajs, už mi, mrcha, leze krkem! Budu tlouct a budu kopat! Ondro, podrž mi sako!!

Shodí ze sebe pyžamový kabátek.

KNEŽNA (*velice, výjimečně aristokraticky*)

No bravo, Josef! To je konečně nápad za groš kudla chleba o dvou kůrkách. To jsem netušila, že se budu tak dobře bavit. Jenom abyste dlouho vypouštěl ducha, Sajatáne, to já strašně ráda, rozumíte, lidičky. Já vám ukáži, jak musíte uhodit, aby to byla smrtelná rána, ale aby umíral poněkud déle, hehe.

II. TOVARYŠ

Nevydražďuj mě, ženská, takovejma řečma ke slo-
pýmu šílenství, nebo...

KNĚŽNA (*chlácholivě*)

No tak! Mlčel, Ondříčku, mlčel!

I. TOVARYŠ

Tak teda, pane mistr, chystáme se na smrt, takřkajíce
tento... Nák jsem zapomněl mluvit po ševcovsku.
Postavit se do pozoru!!

Vysloví to jako vojenský rozkaz.

SAJETÁN

Ale Ondříčku můj drahý i ty můj milý první tovaryši,
to bude přece nesmysl non plus ultra a skvrna na
neposkvrněném těle našeho převratu, počátečního
téměř neposkvrněného. Já se proměžamě vzdám všech
nároků, budu taková živá mumie, takovej hodnej
strejda – už ani ne otec – revoluce. Nebudu vůbec
mluvit, budu sedět ve vitríně jako nabalzamovaný
symbol. Budu zticha jako myška na druhou polovinu
čtyřmi košťaty... Tady se vás snažím obměkčit v
pem, ale tak se mi zdá, že se mi to obměkčování
nedaří, i když přece náš literát Boy obměkčoval
touhle metodou celou společnost vůči sobě tolik
dlouhých let, až se konečně, aby ho frustra krkla,
doobměkčil svého. Přisáhl jsem při všem, co je mi svato,
že zavřu hubu jako květ růže stolisté, ale nezabíjeje
mě, pro dobrosrdenství boží!

II. TOVARYŠ

Jenže co ti může být svatý, dědku, jestliže jsi nám
pomocí svého dlouhého jazyka a svou chmurnou
dialektikou stařecký prázdnoty života, prožitých
někde na okraji jsoucna, chtěl extorpovat ty nejštěp-

nější iluze – co to povídám? bodejť mi jazyk uschnul!
– ne iluze, ale podstatu našeho světonázoru? Co?

SAJETÁN

Otráším se při pouhém pomyslení...

I. TOVARYŠ

Otráše se, jak je libo, jako náký třesadlo, nic ti to
nepomůže. Odříkávej buržujský modlitby! Živým
vůdcem už dýl být nemůžeš, protože ses předčasně
vycvakal, díky těm zatraceným cigaretám a tomu
žvanění nad všechny výměry, budeš teda posvátnou
mumií, ale mrtvou, ty kocoure! My pak zbytečky tvý
síly zaeskamotujeme a vytvoříme o tobě mýtus.
Nepřipustíme, aby ses zaživa, před zraky mas rozložil
v nějaký psí chovno – to je od „chovati“. Tvoje síla se
musí včas uskladnit, ale na mrtvole, milej zlatej, aby
ses už nestačil zkompromitovat. A nás taky. Jestliže
jsi až do konce samýho neuměl žít jako jiní velcí
a velikánští starci ze světovějch dějin, tak se holt
s tebou musí udělat pořádek. Hlavu sem, pane mistr,
a neztrácejte čas žvaněním.

SAJETÁN

Odkud on to všechno ví, ten mrch usmrkaná? Já už
opravdu nebudu žvanit žádné zbytečnosti. Chtěl
jsem se jim ze samého krajíčku hrobu posvěřovat jako
lidem, a oni by člověka hned sekyrou po hlavě.

Někdo zezadu, neviděn, pověsí závěs jako v I. dějství.

KNĚŽNA (*chlípně, rozveseleně*)

Hele, semhle, do druhého krčního obratle, to pak
bude Sajatánek ještě moc a moc povídat. To já strašně
ráda; to je lepší než pornofilm! Praštěte ho!

II. TOVARYŠ

Taky že praštíme, jako že o děvky stojíme. Není to

sice nejsympatičtější zaklení, ale co se dá dělat. *Pojednou se zleva ozve harmonika a za závěsem se začne něco hemžit.*

I. TOVARYŠ

Kšá, čerti! Dneska večír tady už nemá nikdo co hledat! Děvky z „Euforiónu“ jsem k tanci a k orgiím objednal až na třetí v noci, po fajruntě.

Zpoza závěsu se hrnou dovnitř vesničané, starý Sedláček a mladý Sedláček, kteří tlačí před sebou obrovský Věchet⁶¹ za nimi venkovská Děvečka s velikým podnosem. Krajské kroje.

SCURVY (ze spaní)

A nikdy si už nezahrát bridž, nemoci už nikdy s pocitem imaginární důležitosti prohlásit: třikrát herce nebo kontra, nezajít si už nikdy na kaffčko do „Itálie“ a už nikdy si v postýlce nečíst v „Ilustrovaném zpravodaji“ a už nikdy, nikdy neusnout! To je strašné, moje nervy to prostě nevydrží! A tohle nechce nikdo pochopit.

Nikdo ho neposlouchá, všichni hledí na skupinku vlevo.

SEDLÁK (zptává)

S hlupákem bejvá domluva lichá,
tak posaďte se a buďte zticha.

SEDLÁČEK (zptává k Sedláčkovi a ukazuje na něj prstem)

A kdyby přesto chtěl tady kušnit,
dejte mu přes ni, neřekne už nic.

I. TOVARYŠ (se zatátými zuby)

Jen abyste tohle nebyli řekli v poslední svý hodině, vy

chomouti venkovští, tvrdohlaví a konzervativní, vy takzvaná líhni národa. Chcete do zubů? Cóóó?

SEDLÁČEK (vzpurně)

Přesto však, jsouce hluboce přesvědčeni o našem velikém poslání po úpadku naší šlechty i z ní se vylíhnuvší příšerovaté, nádorovité aristokracie – to jako že chodili v aristokratickém pepita a strojili se podle anglické módy...

KNĚŽNA

Co je to za zastaralé vtipy à la Boy⁶² a Słonimski⁶³! Vždyť ty už páchnou, pánové, jako herynek v restauraci třetí třídy na nádraží v Kocmířově. K věci, sedláče moulovaté, ale hrdé a vzdorovité!

SEDLÁK

Jen abys, vzácná paní, celá nešťastná nelitovala těch nadutých a opovážlivých slov, vyslovených v nevhodnou dobu.

KNĚŽNA

Drž hubu, chomoute, nebo se hnusem poblíju. Básník Lechoň⁶⁴ by nebyl nadšen, že takhle mluvím, protože on zná jenom kněžny z recepčí na ministerstvu zahraničí. Ale já jsem taková a taková budu, taran báně kola tmáň!

NETÁN (panovačně)

Dost těch hádek! Vaší zásluhou, sedláče, pseudošlechtickými choutkami demoralizované, jsem znovu získal ztracenou pozici a uzavřu s vámi pakt takořka úplně knížecí. Nepomýšlím na to anulovat vaše osvobození od roboty. Jenom budete muset vytvořit dobrovolný souhosp, samozřejmě že s přízvukem na poslední slabice...

SEDLÁK (*rozloží ruce*)

Nerozumíte ti, pane. My jsme sem přišli v dobré vůli, pohovořit si jako rovný s rovným. Protože nad svým lánem sedlák pánem, tak tak, vaše jasnosti, a i selskou mordu naučíš kordu a z pluhu, i když je to veteš, karabáč neupleteš.

I. TOVARYŠ

Zaostalý plemeno. Jako bych slyšel jakýsi šlechtický ještě, sienkiewiczovský názvuky. Dyk oni se teprv pošlechtujou! To je přece škandál. To je přece evoluční galimatyáš anachronických vrstev non plus ultra!

SEDLÁČEK

Budu stručný: my jsme sem přišli s Věchtem samého pana Wyspiańského, z jehož ideje chtěli dokonce i fašisti vytvořit metafyzicky národní základ své radostné nauky o použití života a použití státu k účelům sebeobraný mezinárodní koncentrace kapitálu, ale taky...

SAJETÁN

Mlč, chomoute, nebo ti dám přes hubu!

SEDLÁČEK

Nedovolil jsi mi domluvit, a vyšel z toho krvavý nesmysl à la Witkác. Znáš vaši kritiku... Ech, nechme toho! Raději zpívejme: skrze hudbu pochopí nás. Takže:

Přišli jsme sem s Věchtem tím
a svým srdcem upřímným.

DĚVEČKA (*vystoupí do popředí s podnosem, na němž*

pomalou dýchá srdce, veliké jako srdce býka; hodinový strojek)

Chceme mluvit jak náš básník,
a ne jako dnešní chasník.
S námi přišla „dívka bosá“...

(*Mluví.*) Ale teďka se obula, ze slušnosti, protože
copak to jde, mezi lidí, a boso, rozumíte? No baže!
(*Zpívá dále.*)

... co svět celý spasit měla.
Kosiník jsem – moje kosa,
to je moje síla celá.

TOVARYŠ

Odeznlé symboly! Bosejch děvek mám, kolik chci, jenže to jsou nejhezčí tanečnice v zemi, a s jejich nohama si můžu dělat, co se mi zlíbí.

NEŽNA (*vehementně vyskočí a shodí střívičky i punčochy; všichni ji pozorují a čekají*)

Nejhezčí nohy na světě mám já!!

CURVY (*probouzeje se, uhodí hlavou o podlahu*)

Och, nemluv takto! Och, proč jen, proč jsem jen usnul, já nešťastný! Probuzení mě nutí prožívat všechna ta muka znovu od počátku! Hovořím vzletně, protože už nemám co ztratit; nebojím se už ani zesměšnění.

SAJETÁN

Ticho tam! Prkotiny! Tady jsou důležitější věci než vaše nohy a výlevy. (*K vesničanům.*) No a dál?

SEDLÁČEK

Zpívejme sborově.

Zpívají sborově:

Pro Pánbíčka pro svatého,
jen ať nepřijde nic zlého,
pro Pánbíčka pro svatého,
ať nic není z toho všeho.

(K děvečce.)

Zpívej à tue-tête⁶⁵, děvečko bosá, jen přechodně
obutá.

DĚVEČKA *(krákvavým hlasem à tue-tête)*

Pro Pánbíčka pro svatého,
ať nic není z toho všeho.

SEDLÁK

Ať na ten zmatek boží
do hlav nám někdo vloží
moudrostí, kolik chce,
a dál je do nás cpe!
Che che che!

SAJETÁN *(brozivým hlasem)*

Hnízdy jakési, ven!!

*Všichni tři se vrhnou na vesničany a vybodí je. Vesničani
ve zmatku utečnou a zanechají na místě Věchet, který stojí
vlevo. Věchet se zvolna překotí a zůstane ležet. Ozývají se
výkřiky jako: Pomoz Pámbu! Lidičky, pomoc! Aby vás
peklo! Rány boží! Kšá, čerti! Kriste Ježíši! atp., bezpočet.
Sajetánovci pracují na vesničanech mlčky, jen těžce funí.
Sotva se vrátí doprostřed scény, I. Tovarýš křičí, nedbaj
Sajetánových slov. Sajetán se vrací pomalu a funí.*

Zemědělskou otázku jsme tedy vyřídili. Ták!

TOVARYŠ *(křičí)*

Doprostřed scény, doprostřed! A de se na to! Obe-
censtvo nemá rádo takový intermezza, má ten svůj
všivej vkus zaneřáděnej.

II. TOVARYŠ

A prašť ho! Bac ho! Ať, mrcha stará, ví, proč žil!
Mučedník, plundra mu strdí zmat!!

SAJETÁN

To jste se tak rozkurážili na těch sedlácích? Tak jak je
to, vy hnizdy jakési, vy chcete opravdu od a až do zet,
nebo jako to vyslovují některé buržuiské národy, do
„cet“, ačkoli píšou jako my „zet“... co já to tu žva-
ním, já nešťastník, na samém pokraji nejhoršího!
Takže vy chcete opravdu od a až do zet provést ty
svoje ničemné záměr... Úúúúú!!!

*Dostane od I. Tovarýše sekerou do hlavy a svalí se s vytím
na zem... tovarýši a Kněžna jej uloží na beraní pytel (jako
ve Sněmovně lordů)⁶⁶, který ležel, čert ví proč, od počátku v
popředí. To proto, aby se Sajetán mohl před smrtí libovolně
vypovídat. Před ním leží na stolku (který tam také stál)
dýchající srdce na podnosu.*

KNĚŽNA

Sem, semhle ho uložte, vám povídám, aby se mu
dobře mluvilo a aby se mohl před smrtí vyprázdňu-
jícíně vypovídat, jak se na člověka sluší.

Dovnitř vrazí Ferdušenko.

FERDUŠENKO *(se zavazadlem v ruce)*

Jde sem jako hora neštěstí jakýsi strašný nadrevolu-
cionář, prostě jakýsi Hyperdělňas, jistě jeden z těch,
co skutečně vládnou, protože tyhle loutky *(Ukáže na
čevce.)* to je pouhá komedie. Má bombu jako prádlový

hrnec a celou kupu handgranátů a každému tím vším vyhrožuje. Ale na svůj vlastní život, to on tento... prostě... Co on na svůj život, to se nehodí říkat, jo, tentononc, co jsem já to chtěl říct...

KNĚŽNA

Žádné pitomé vtípky! A kostýmy Ferdušenko dones! To je to nejdůležitější...

FERDUŠENKO

Jakpak by ne. Jenom nevím, jestli za chvíli nevyletíme všichni do povětří.

Za scénou strašné kroky; chlapec má olovené podrážky.
Ten děláš, to je lepší sorta než ta děvčečka z Wyspianského; to je živá, mechanizovaná mrtvola! Nietzscheho nadčlověk se nenarodil z pruských junkerů, ale z proletariátu, který někteří vědci považují zcela nesprávně za kloaku lidstva.

II. TOVARYŠ (*k Ferdušenkovi*)

A pročpak ty se pořád oblíkáš po lokajsku? Nevíš, že je teďka svoboda, co?

FERDUŠENKO

Ěch! Lokaj zůstane vždycky lokajem, v takovém či onakém režimu. Vsjo rovno! Hnedle letíme do povětří!

SCURVY

Vy můžete utéct, vy jste svobodní lidé. Ale já? Napůl pes a napůl ani nevím co! Já asi co nevidět zešlám, tomu nelze uniknout.

I. TOVARYŠ

To už nestačíš, ty mizero! Protože my ti tady uchystáme takový představení, že pojdeš neukojením ještě dva stupně Beaufortovy námořní stupnice před

posledním cyklonem šílenstvíčka, které by bylo rozkoší ve srovnání s tím, co tě čeká.

CURVY (*kňučí a pak vyje*)

Jsou to sice pitomé fráze, ale přece jen: Mmmm úúú! Auaúúúú! Jak bolí celý nenaplněný život! Chtěl jsem zemřít sešlostí věkem jako krásný, až po nehty na nohou vznešený stařec. Ó živote, teď vím, že jsi jen jeden! Od toho nelidského soužení mi všechno otéká na tloušťku paže. Teď teprve chápu ty nešťastníky, co jsem je odsuzoval k smrti a do vězení; je to banální, ale je to tak.

TRAŠNÝ HYPERDĚLNŠAS (*vstoupí, v ruce bombu*)

Já patřím k NIM. (*Obrovský důraz na „nim“.*) Jsem Oleandr Puzyrkevič, kterého jste odsoudil na doživotí, pane Scurvy. Jenže já vám fikaně pláchnul. Já vím, řekl jsem to strašně, jenže jazyk už nepřeonačím. Pamatuješ se, co jsi se mnou prováděl, ty sadisto? Mám rozbité, rozdrčené všecko, rozumíš, doslova všecko: všecky geny a gamety. Ale můj duch, který tvoří jednotu s mým tělem, je z bezva suroviny, máčené v tekuté, prskající nerez oceli. Tadyhle mám bombu; je to nejvýbušnější bomba ze všech hoch explosiv bomb na světě; a rozhoduju se rychle jako blesk. Tumaš za ty moje milované nerealizované fakanky, kteří zahynuli tvojí vinou, ty Kafire⁶⁷! Já jsem chtěl mít děti! Vedu nechutné řeči, ale co se dá dělat.

Hodí bombu na zem. Všichni padnou za hlasitého vytí k zemi – všichni kromě Sajatána. Scurvy v divoké brúze usedavě křičí. Bomba nevybuchne. Hyperdělňas ji zvedne ze země a řekne:

Kreténské plemeno! To je totiž jenom taková termoska na čaj.

Nalije si z bomby do víčka a pije.

Ale ve válečných dobách se dá na bombu snadno přede-
dělat. To byl, rozumíte, takový symbolický žertík ve
starém stylu, nudný jako chřípka, že nudou až kosti
praskají. Cha cha cha! To je dobře, že vám takhle
zamrzlo v kostech, protože my tyhle naprosto neo-
hrožené hazardéry na pseudovedoucích místech
nepotřebujeme, ba co je důležitější: nemáme rádi.
Říkám to důrazně, čert ví proč. A třeba vůbec neexi-
stuju?

Ticho.

SAJETÁN (*neotočí se dozadu, nýbrž hovoří k obecnstvu*)

A teďka budu povídat. Dobře, že jste mě zamrtvolili,
aspoň se už ničeho nebojím, a budu mluvit pravdu.
Na světě je jedna jediná dobrá věc, a to je individuální
existence v dobrých materiálních podmínkách.
Ostatní leží až do odvolání.

Pojist, přečíst si něco, pokecat si, pokaňouřit a jít
spát. Mimo tohle není nic. Tohle je, mluno ji prastá,
pyknická filozofie. Neboť co jsou ty takzvané velké
sociální ideje? Přesně to, co jsem teďka řekl, jenže ne
jen pro mě, ale pro všechny. Protože o tom čase, který
bude možno věnovat čítankovým příběhům, o tom
mluvit nebudu. I malý člověk se může stát velkým,
jestliže to už neumí jinak, tak aspoň tím, že bude
dělat něco pro někoho, že si něco odepře kvůli dru-
hým. Tohle je ta velikost „pro všechny“. Říkám to
v uvozovkách, protože skutečná velikost, ta je pouze
v individuálním napětí a v tom, do jaké míry si tímto
napětím podrobujem skutečnost: myšlenkou nebo

vůli vyzbrojenou pěstí, to je už jedno. A tak se,
obecně řečeno, mění díky kolektivu malost ve veli-
kost... A vůbec, do háje s takovým mudrováním...
*Hyperdělňas k němu přistoupí a střelí ho z velikého koltu
do ucha. Sajatán pokračuje jakoby nic. Všichni se zved-
nou, jen Ferdušenko leží dál.*

HYPERDĚLNÁS (*k Sajatánovi*)

„Změnil jste frontu, Master Silver,“ jak řekl témuž
Tom Morgan.⁶⁸

KNĚŽNA (*velice aristokraticky*)

Vstal, Ferdušenko, to jsou jenom symboly, to je pou-
hopouhá planimetrie tumpachových mozků; to je
jenom vražedné entyméma⁶⁹, jehož jedna premisa, to
jest lidstvo, šla už ke všem čertům. To je pouze...

*Ferdušenko vstane, vytáhne ze zavazadla nádherný
kostým „rajského ptáka“ a začne do něj Kněžnu oblékat.
Solékně jí žaket, čímž přeruší další její výlevy, a pak ji
obléká od oněch věcí. Pouze nohy zůstanou holé; nad nimi
krátká zelená sukýnka, která končí nad kolena. Kněžna
tím oblékáním zvolna umlká, jen chvilu ještě blábolí něco
neartikulovaného.*

... brhmlbomxykačnaho....

HYPERDĚLNÁS

A teď začne ta nepřijemná, ale vzhledem k dnešní
době nutná komedie, na kterou bych se já ve své
životní nevinnosti neměl koukat. Seděl jsem čtrnáct
let v samovazbě a studoval ekonomii. (*K Tovaryšům.*)
Vy dva máte to osobní, náhodné, nemravné štěstí
nebo neštěstí být reprezentativními typy středního
domáckého řemeslnictva a jako takoví budete mít
reprezentativní, dekorativní funkci. Je to něco tak
akorát pro vás: budete s představiteli cizích států,

dočasně fašistických – poslední maska kapitálu dodě-
lávajícího v nejzatchlejších koutech této zeměkoule
– nuže, budete s nimi jíst langusty a jiné laskotinky,
no a potom kulka do hlavy. Smrt bez mučení, to není
tak málo. A děvek, kolik chcete. Na vašich mozcích
mi nezáleží. (*Hvizdne na prsty.*)

*Vstoupí Týrant Přeshubal, odporný mrož se „šlechtickým“
knírem jako dva věchy. Má na sobě staropolský oděv ze
zlatého brokátu. Čapka s perem, karabela na každého
dojem dělá, rudé čizmy vyleštěné, oči strašné, vyboulené.*

PŘESHUBAL (*říká předcházející režijní poznámku*)

Čapka s perem, karabela
na každého dojem dělá;
rudé čizmy vyleštěné,
oči strašné, vyboulené.

Tváří se krvežíznivě.

To jsem já, v tom je má slast,
ať jsem děvkař, pederast,
fašista či sociálista,
já jsem vždy jak v síru hlísta.

HYPERDĚLNÁS

To je úplná epidemie, ten Wyspiański. Posad se sem,
ty starej hňupe, sem, vedle té mrtvoly, vedle Velkého
Svatého poslední revoluce světa, vedle člověka, který
nám ukázal cestu k Nejvyššímu zákonu ovládnutí
středních vrstev proletariátu. On, ten starý ubohý
idiot, musí být živým, to znamená mrtvým symbo-
lem, který nám nahradí vaše svaté a všechny vaše mýty,

vy pseudokřesťanství fašisté, co jste z komedie vašich
pseudověr učinili záležitost až příliš odpornou.

PŘESHUBAL

Ano, pravda neexistuje, Chwistek⁷⁰ to dokázal.

HYPERDĚLNÁS

Ticho, ty pitomče tvrdohlavý. Biologický materialis-
mus jakožto vrchol dialektického nazírání světa nes-
náší mýty a tajemství druhého a třetího stupně.
Tajemství je jen jedno: tajemství živého stvoření
a toho, jak ostatní stvořené věci toto živé stvoření
neautonomně vytvářejí – ale jen v temném, zlém,
bezbožném nekonečnu.

PŘESHUBAL

Nešlo by to aspoň chvilku bez těch přednášek?

HYPERDĚLNÁS (*chladně*)

Ne. Tady na tom kousku země je všechno jasné jako
Farněský býk a jasné to zůstane až do skonání světa.
Odhází, ale neodjede: otočí se a řekne ještě:

Týrant se dal na naši víru z přesvědčení, musíme tedy
to staré guano nějak využít. Nic nesmí přijít nazmar;
jako u té odporně takzvané „pečlivé hospodyňky“ –
brrr. V tom je novost naší revoluce. Týrant je nutným
dekoracním momentem v té karikatuře vládnutí na
této zemi.

SAJETÁN

A ten moment, to je naděje různých sycáků, že přece
jen převrat přežijou. Ale co já? Já mám zahynout a ti
neřádi můžou žít?

HYPERDĚLNÁS

To je směla losu, který jste si vytáh, Sajetáne. Jednou
si už musíme uvědomit, že žádná spravedlnost není

a být nemůže; ještě dobře, že je statistika – a to nás musí těšit.

Znovu do něho vystřelí z koltu. Týrant se posadí na pytel vedle Sajatána a civí krvavými bulvami tupě do obecnosti. To musí být maska, tohle živý člověk nedokáže. Ferdušenko, který mezitím skončil s oblékáním Kněžny, shodí mu čapku a ozdobný, kožišinou pošíťý plášť a vsedí ho obléká do hadrů s kšiltovkou. Hady jsou posety bílými tečkami.

PŘESHUBAL

A co je to, to bílé?

FERDUŠENKO

Všì.

SCURVY (*přímò usedavě vyje*)

Přímò usedavě vyju pro ztracený život a ztracené štěstí. Neudělal bys, Oleandře, jednou také ty něco pro mne? Pomsta šlechtného snílka! Nelíbila by se ti tahle role? Pusť mě z řetězu! Umožni mi slušně a poctivě pracovat někde na špinavém okraji kteréhokoliv zasmrádlého odfrezku života. V nehorším budu dělat ševce; nahradím ve společenské rovnováze ty dva opyžamované darebáky. (*Ukáže tlapou na Tovaryše.*) Jenom ne to, co mi tady chystají oni, ti neřadí: uvýt se k smrti smutkem a chťičem! Au! Au! Auúú! (*Vyje a štká.*)

HYPERDĚLNÁS

Ne, Scurvy – což znamená kurděje; tvé jméno je symbolické. Byl jsi kurdějemi lidstva stonajícího na duchovní výměnu – to je myšleno analogicky k látkové výměně. A právě tak zhyneš. (*K Tovaryšům.*) No, tak teda vládněte, vládněte si. My jdeme pracovat na technickém aparátu, na aparatuře a struktuře

dynamizmu a rovnováhy sil toho vládnutí. Good bye!

PŘESHUBAL (*ponuře*)

Na shledanou. Je to nudné jako žárlivá scéna, jako přednáška na školení, jako babiččino hudrování. Anebo abychom to přirovnání syntetizovali: jako školení babičky spojené s hudrováním a týkající se žárlivých scén, které dělá babička kvůli druhé babičce.

Znovu se objeví tabulka s nápisem „NUDA“.

HYPERDĚLNÁS (*pomalú*)

Začínáno!

Odchází, dupaje divoce olověnými podrážkami.

I. TOVARYŠ (*ironicky*)

Začínáno! – Kdo to kdy slyšel?! Hej!!! Chystat se na noční orgie. To jsou všechno řečičky, co tady povídal. Nekonečný žebřík tajných vlád, superponovaných jedna druhé, neexistuje! (*Ke Kněžně.*) Oblíkej se, ty kráková poběhlice!

II. TOVARYŠ

Řečičky neřečičky, ale zabít byste ho stejně nemohli. A jak je to s těma tajemněma vládamy, to se ještě neví. Třeba jsou i v naší sociální struktuře...

TOVARYŠ

Je dobře, jak je! Jen nepřemejšlet, protože smrt zděšením nad sebou samým cihá za každým rohem. Fikce nefikce, ale my si ten reprezentační život prožíváme jinak než oni, ať už jsou, anebo vůbec neexistují. A nuda veškerá žádná, protože pro nedostatek zájmu o filozofování mezi masami ideje do mrtvé vymřely. Ták! Jenom smutno je řák, krucifrgál! Budem se muset zpít. A až přijdou děvky z buržujského tanc-

hauzu a efébové z Předměstí žáků darebáků a taky ten nesnesitelný lotr, co bydlí v Szymanovského ulici číslo sedmnáct, tak se pobavíme. Pobavíme a zapomenem na ten hrozný život v absolutním, nejpříšernějším, protože do mrtě uvědoměném nesmyslu. O Bože, Bože! (*Padne k zemi a štká.*) Štkám tady, jako by mi za to platili, ale proč, to vám nepovím. Takovej bužuskej světobol, tango to ztancuj, no! Nejrady bych všecko ofrál!

Také Kněžna popotahuje. Scurvy táhle a žalostně vyje.
SAJETÁN (*se náhle zvedne, až k němu Přeshubal udiveně vzhledne*)

A co má být? Vstal jsem tak, že dokonce i vy, bývalý Přeshubale, jste ke mně udiveně vzhledl. Ale mám důvod. Nuže, neposlintejte mi svými čubčími slzami, jak to napsal Wyspiański, mé poslední okamžiky na této zemi. Uvěřil jsem v metempsychózu, ano me-
-em, a ne tam. Uvěřil jsem ve veliký TAM-TAM a smrt mě nic nestojí, protože bych tady už stejně nemohl žít.

I. TOVARYŠ

Zpropadenej stařec! Není možné ho ničím dobít. Nimrá se to v tom zvanění jako štěně v exkrementech. Une sorte de Rasputen, či co?

SAJETÁN

Tichejte, vy žluklá čubčí sádra! Bez kouska důvtipu a sebemenšího nápadu, krucinág!

Objeví se tabulka: „Stále větší nuda“, a to místo první tabulky, která zmizí.

Ale svět je přes to přese všecko nevyčerpatelný ve své kráse, říkejte si co chcete. Každé stébélko, každé sebemenší hovínko, které dává život rostlinkám, každé

plivnutí za letního odpoledne pod hrozivě navršenými východními mraky, které zvolna nabývají vrchu vlevo i vpravo na vypoukle ztuhlých tvarech výbuchu mrtvé hmoty vztekem, že jakožto taková nemůže být živá.

PŘESHUBAL

Dost, pobljuj se.

SAJETÁN

Dobře, ale je mi těžko. Vždyť přece každá travička...

PŘESHUBAL

Šlus, nebo vám na mou duši dám přes hubu. (*K ostatním.*) Jsem kontrolor dekoračních propagandistických podívaných. Generálka začne co nevidět, tanečnice přijdou ve tři.

I. TOVARYŠ

Tak je to tedy? Ha, to je teda nadělení. Když je tomu ale tak, co se dá dělat. Prstem díru v nebi neucpeš, snopem purvu nespajcuješ, u všech hurdisek rohatějch.

II. TOVARYŠ

Och, proč on mě tak tejrá tím svým surrealistickým klením bez trošky dynamického napětí?!

I. TOVARYŠ

Jo, to je ono. Je mi tak příšerně, že si to vůbec, ale rajcnikrecht vůbec nedovedete představit. Taková náká hrůza, nuda, kocovina a hrůzostrašný předtuchy. Všecko se to tak náč pokazilo. (*Prozpěvuje si.*) „Jamščik ně goni lošaděj, nam nikuda bolše spěšit.“⁷¹

Oba pomáhají Ferdušenkovi při dalším oblékání Kněžny. Její kostým vypadá takto: bosá chodidla, holé nohy až ke kolenům. Krátká zelená sukýnka, skrz kterou prosvítají červené kalhotky. Zelená netopýří křídla. Dekolté až po

pupek. Na hlavě obrovský třírohý klobouk nasazený en bataille⁷², s obrovským chocholem a se zelenými a bílými pery. Čím déle Kněžnu oblékají, tím hlasitěji Scurvy vyje a začíná sebou škubat na řetězu už úplně jako pes, ale nepřestává přitom kouřit cigarety.

PŘESHUBAL

Neškubej sebou tak, můj bývalý ministré, protože když přetrhneš řetěz, zastelím tě jako opravdického psa. Já jsem teďka v jejich službách, úplně jsem se změnil. Pochop to, milánku, a uklidni se. Pomocí vnitřní transformace jsem se rozhodl jít až do smrti pulardy, langusty, vermuje a papaverdy⁷³ a zapíjet je obligátními brendami. Jsem cynik až po špinu mezi prsty u nohou; úplně jsem se přestal mýt a smrdím jako shnilá flundra. Feru na všecko.

I. TOVARYŠ

A co je to frát?

PŘESHUBAL

Frát, to znamená zaplácnout něco něčím jiným, co strašně smrdí. A podstatné jméno od toho, ve významu smradlavý sajrajt kompromisníků – například demokratů – je: ta frat, té frati, tou frati atakdále.

II. TOVARYŠ

Víte, jak to udělejme? Když ušije za čtvrt hodiny botu, tak ho pustíme k ní, a když ne, uvyje se k smrti.

PŘESHUBAL

Prima, Ondro! Jděte na to! Tohle ukáží zbytky mého teď už zchátralého sadismu. Já sám nemůžu nic. (*Tiše a potupně pláče.*) Vidíte, tiše a potupně tady pláču, sám a sám, ačkoli jsem býval plný života, tak šikovný... Ani dobrou básničku nenapišu! Takový nebožtík Tuwim⁷⁴, ten se koneckonců vždycky nějak utěšil,

kdyby s ním bylo nevim jak. Ale co já, sirota? Dokonce ani nevim, co jsem. Politicky samozřejmě. Co se života týče, jsem starý šašek plný povrgánství a štourprstva, čili povrchnosti spojené s chuligánstvím a netečného štourání se prstem ve věcech, jejichž obsluha nebo zpracování vyžaduje ty nejpreciznější instrumenty. A takový už budu až do té smrti zaf-rané.

II. TOVARYŠ (*který ho pozorně poslouchal*)

Tak já se tady v tom harampádí poohlídnu po našich někdejších instrumentech, to jest po zbytcích naší první, revoluční ševcovské dílny, mluno jí sviť! Kdy-pak to bylo?! A jak nám tenkrát bylo dobře! To by se mělo dát do muzea na věčnou památku. (*Hledá v harampádí.*) Vy jste ale žvanivec, Přeshubálku, možná že ještě větší než náš Sajatánčík. My si totiž budeme tak říkat: sajatánčíci. Nebo taky meduvalčíci, to po tom Meduvalovi, co se bil s Beatem Čer-ným Pecitou⁷⁵, a když ho uviděl, tak kňučel... Co je, co to? To jsem měl zase nějaké strašidelnej sen? (*Ke Scurvyemu, který kňučí směrem k verpánku jako nějaký Kňučí-aga.*)⁷⁶ Tumáš, ty Kňučí-ago. Máš tady všecko – šij!

Scurvy se pustí borečně do práce, kňuče rozčilením a spě-chem. Kňučí stále bůř a v jeho pohybech se obráží stále větší pohlavní nekliš, nic se mu nedaří a všecko mu v tom erog-noseologickém⁷⁷ vzrušení nejvyššího stupně padá z rukou.

SCURVY

V mých pohybech zpejskovatělého pseudoburžuje se obráží stále větší pohlavní nekliš. Ergonoseologicky jsem téměř jako svatý – turecký svatý, dodávám ze slušnosti, protože jsem starý zbabělec, který zbabě-

lostí až smrdí. Musím kňučet, protože jinak bych praskl jako dětský balónek. Och, Bože! Ach, za co? Ach – ech – copak to není jedno, za co? Aspoň jednou se k ní dostat, a potom okamžitě chcípnout. Je mi chrumno jako ještě nikdy! Irino, Irino, ty jsi už jenom symbol celého života, ba více: jsi bytí v metafyzickém smyslu slova! Což jsem nikdy nechápal. Člověk žije jenom jednou, a já jsem to promarnil. Oni, ti, co jsem je odsoudil, to taky cítili, když je oprátka . . . Bože! Kňučím jako pes na řetězu, když vidí, cítí – to je to nejdůležitější – jak kolem něho probíhá tak – slušně – zvaná psí svatba svobodných, šťastných pejsků. (*Fakticky takhle kňučí.*) Vpředu fenka, a za ní, za tou znejmilejší, psí mládenci. Čubička je černá nebo béžová . . . Och, Bože, Bože!

SAJETÁN

Copak se nic nestane v ostatek života mého? Copak umru v té karcinózní komedii, dívaje se, jak se někdejší bonzorozi zažíva rozkládají v břečce blijopudných slov? Protože my všichni jsme zhoubnými nádory na těle společnosti v její přechodné fázi, směřující od rozdrobené, práškovatě mnohosti ke skutečnému sociálnímu kontinuu, v němž se jednotlivé vředy individuí slévají v jedinou velikou, absolutně dokonalou „plaque muqueuse“⁷⁸ všeobšíhlého organismu. Vředy bolí a souží – je to tak trochu jejich povolání – ale atsi! Až se zahojí, budou už jenom rozkošivě svědit. Maličkost.

PRESHUBAL

Ježíši Nazaretský, ten mele tu svoji předsmrtnou přednášku bez kouska slitování s námi!
Kněžna tančí.

SAJETÁN

A nemyslíte, že i my jsme takto vznikli? Řídký sled monadologů, či spíše monadistů, počínaje řeckými hylozoisty⁷⁹, přes Giordana Bruna, přes Leibnize, Renouviera, Wildona Carra⁸⁰ – s těmi posledními je to nějaké vachrlaté, no marné – a dále přes Vilata a Kotarbiňského⁸¹ v jeho nové transformaci reismu zažíva, à la Diderot, ale vůbec ne à la zatracený démon materialismu, baron von Holbach, který chtěl všechno redukovat na kulečnickovou teorii mrtvé hmoty – vede nás k absolutní pravdě, v níž i dialektický materialismus, jakožto boj netvorů, boj, jehož výsledkem je bytí a tak dále a dále . . .

Sajetánovo blábolení neartikulované pokračuje. U všech narůstají příznaky ztráty trpělivosti až k pominutí smyslů. Scurvy na řetězu vyvádí až hrůza. Od této chvíle jsou všechny repliky podmalovány neartikulovaným blábolem Sajetánovým, který žvaní až do odvolání. Bude-li v tomto blábolu slyšet jeho jednotlivé věty, bude to zvlášť vyznačeno.

CURVY (*kňučivě*)

Já ty třikrát astrálně pozvracené boty neušiju a neušiju! Vinou té odporne erotické excitace mi všechno padá z rukou. Už nemůžu a vím, že to nedokážu, ale dělám zoufale dál, protože umřít tímhle neukojením, to by přece byl odporný výstřelek osudu, trucexces nebo čertvico! No prosím, teď vím, co jsou to boty, co je to žena, život, věda, umění a sociální otázka, všechno vím, ale pozdě! Jen se napájejte mým utrpením, upíři!

Začne vyít, už ne skučet; prostě divoce a žalostně vyje, zatímco Sajatán stále neartikulovaně hovoří a k tomu přecizně gestikuluje.

II. TOVARYŠ (oblékaje Kněžnu)

Naprostá prázdnota. Už mě nic nebaví.

I. TOVARYŠ

Mě taky ne. Něco v nás ruplo, jeden už neví, proč by měl žít.

KNĚŽNA

Máte, co jste chtěli. To, co jsme my, aristokraté, vždycky pocítovali: Jste na druhé straně. Radujte se,

SAJETÁN (slova se vynořují z neustávajícího blábolení a opět se v něm utápějí)

... nahoře je to vždycky takové, bratři moji, zasmušilí bratři v prázdnu ...

V pozadí vyroste pojednou rudý piedestal; může to být prokurátorova katedra z I. dějství.

KNĚŽNA

Na piedestal, rychle mě postavte na piedestal! Nemohu žít bez piedestalu!

Zpívá:

Držte mě, ach držte mě,
ach na tom piedestále,
nežli spadnu na hubu
a navždy dám mu vale.

Vběhne na piedestal a tam zůstane stát, netopýří křídla rozpjatá, jako na vrcholu slávy v září bengálských i obyčejných ohňů, které se čertovským zázrakem zažehují vpravo i vlevo. Scurvy zavýje nepozemským hlasem.

Jako na vrcholu slávy zde stojím, na tomto rozhraní dvou hynoucích světů!

SCURVY

Odpusťte mi, soudruzi v utrpení, – protože, nelžete, trpíte všichni, a já to neříkám, abych se utěšoval, ale proto, že tomu tak skutečně je – nuže odpusťte mi, že jsem zavyl nepozemským hlasem a zhanobil tak lidský rod, ale opravdu jsem už nemohl, no nemohl jsem už a basta!

Po několika vzteklých pokusech ohnout a prosít tlustý plát kůže mrští botou pryč; to vše dělá vsedě. Pak se začne po čtyřech plazit směrem ke Kněžně a vyje přitom stále strašlivěji. Řetěz ho však zastaví a Scurvyho vytí začne být prostě přšřerné.

PRESHUBAL

K nevydržení v tomhle plytkém bordonelu. (Pro sebe.) Jako kdyby existovaly hluboké. To moje radovánky, i když fašistické, měly lepší úroveň. A tohle je můj bývalý ministr! To je teda škandál, takový příšerný úpadek! Ale působí to tak nějak sugestivně, že dostávám chuť taky nějak tento ...

Sajatán neustále blábolí.

No sakra! – A co, když nevydržím a taky se před tím nelidským babištětem ponížím? (Po pauze.) No, to koneckonců není nic tak hrozného, koruna mi z hlavy nespadne. Vyslovený cynismus. Jo, to je ono! Sleze z pytle, a otočen tváří k obecenstvu, balancuje na jedné noze.

SAJETÁN

... jen balancuj, balancuj si, ale jestliže tomu jednou propadneš, už se toho vnitřního vzhlížení k ní nezbavíš ...

KNĚŽNA (volá, rusky řečeno, „něistovym“⁶³² hlasem)

Volám vás „něistovym“ – jak říkají Rusové, protože

přeložit to nejde – hlasem svého nadledví a všech zákoutí ducha budoucího i pominuvšího, v tom ledví se vylíhnuvšího: Pokořte se před symbolem všemmatry, či spíše suprapanbabiarchátu. Propukne co nevidět. Protože vy, muži, můžete shnit najednou, změnit se v hromádku tekuté shnilotiny jako ten Waldemar v povídce toho nešťastníka Edgara Poea⁸³.

Vy pyknikovatíte, vaši schizoidi vymírají, zatímco naše schizoidky se množí. Tady máte důkaz: Sajetána praštili po hlavě a Přeshubal bude chodit na langusty, dokud bude vládnout ústy, takže bude strašně tlustý. Muži se zženštují, a ženy se en masse zmužštují. Přejde doba, kdy se třeba začneme dělit jako buňky, jsouce neznalé metafyzické podivnosti Jsoucnal Hurá, hurá, hurá!

Tovaryši a Přeshubal se k ní plazí po břiše. Scurevy sebou skube na řetězu, řinče jím a kňuče, jako pominutý. Sajetán povstane a také se otočí k ní, vážný jako Wernyhora⁸⁴. Věchet se pojednou zvedne a zůstane bez hnutí stát. Plazící se jsou mírně konsternováni: všichni, aniž vstanou, se ohlížejí po Věchtu.

PŘESHUBAL (*hlasem à la tuba*)

My, plazící se, jsme mírně konsternováni tím, že věchet vstal. Co to má znamenat? Nejde o skutečnost, tu vem řas, ale co to má znamenat ve smyslu básnicko věšteckém, powyspiánském, v oné powyspiánské národní myslí, zalidněné davy šejdřítů a vykladačů písem, která nic neznamenají a jsou pouhou uměleckou fantazií, dynamickým napětím, sloužícím Čisté formě na divadle ... Nepovídám nesmysly?

Věchet přistoupí k piedestalu. Kostým Věchtu z něho spadne a vychází najevo, že je to hejssek ve fraku.

HEJSEK-VĚCHET (*lísaže se ke Kněžně*)

Slečno Ireno, vy se tak hezky smějete. Tak deme tančit. Ta chvíle, co nikdy se nevrátí, a to kouzelné, pohádkové tango ... No čestný slovo ...

SAJETÁN

Budu povídat ještě dlouho, jak Wernyhora. Ale kdepak! Tadyhle stojí praženská, tak trošku Ruskem šmrncnutá, s přízvukem na poslední, a víte, že se mi docela líbí? Jestli nestačím vydechnout naposled dřív, než spadne rosa a opona, tak vězte, že než si z těch vašich zafraných šaten stihneme vyzvednout kabáty, nebudu už mezi živými, to je víc než jistě. Mám díru od sekery v lebce a díry od kulek v břiše a skrz ucho až do mozku ... (*Pokračuje v blábolu.*)

PŘESHUBAL

Přemohla mě, frustra ji hurdisku zmlat! Neodolám! (*Plazí se.*)

SAJETÁN (*pln obdivu ke Kněžně*)

Všeženská! Praženská! Ženská an sich! Och, takhle do tohohe! Ach, tohle do tohohe! A tamhleto do tamhletoho! A kdo mi může co říct? Copak já jsem nějaký hej nebo počkej, co?

Já jsem vládce ideální, trapně směšná mumie, los byl ke mně radikální leč to všechno buřt mi je, trápí mě to nemnoho. Ach, jen tohle do toho! Je co? Není? – Je!

Padne k zemi a plazí se ke Kněžně. Srdce dýchá dál.
SCURVY (*vyje divoce a jako smyslů zbavený, pak ztichne a do absolutního, mrazivého ticha řekne*)

Teď bych se mohl jít projít, protože v takových chvílích nám oni vůbec nerozumí.

PŘÍŠERNÝ HLAS (*z hypersupramegafonopumpy*)
ONI MOHOU VŠECHNO!

Na Kněžnu se shora spustí drátěná klec jako na papouška; Kněžna složí křídla.

SCURVY (*do ticha*)

Och, jak mě bolí u srdce, to je od těch cigaret, koronární cévy jsou kaput, rotten bulkheads⁸⁵.

Nad všemi bolestmi v těle malém, fyzická bolesti, ty jsi králem.

Krátká pauza.

Fuj, u všech čertů! Praskla mi aorta!

Umře a leží jak dlouhý tak široký na nataženém řetězu. Je slyšet vzdálené tango.

KNĚŽNA

Uvyl se k smrti pro neukojený chtíč. Puklo mu srdce a zřejmě i všechno ostatní. Teď si mě vem, kdo chce – teď si mě vem! Ta jeho smrt na neukojený chtíč po mně mne vydráždila do přímo neuvěřitelného stupně! Pouze žena může . . .

Vstoupí dva pánové v oblecích podle anglické módy. Kněžna dále brebentí něco nesrozumitelného. Pánové tiše rozmlouvají a krátceji zprava doleva. Lhostejně překročí ležící plížence i prokurátorovu mrtvolu. Jim v patách jde Hyperdělňas s měděnou termoskou v ruce.

PRVNÍ PÁN: SOUDRUH X

Tak tedy dobře, soudruhu Abramovský, já zatím

netrvám na zestátnění veškerého zemědělského průmyslu, ale to není kompromis . . .

DRUHÝ PÁN: SOUDRUH ABRAMOVSKÝ

Samosebou se rozumí; ideově tuto skutečnost osvětlíme tak, že to budou muset chápat jako pouhý časový posun . . .

Kněžnino brebentění se změní v artikulované zvuky.

KNĚŽNA

. . . z ultrakonstrukce matriarchátu stékám jako květ transcendentálního lotosu mezi lopatky Boha . . .

SOUDRUH X

Zakryjte tu opici nějakou plachtou jako papouška. Ať přestane švitořit a krákat. Do tít s matriarchátem! *Strašný Hyperdělňas příběhne a přebodí přes klec červenou plachtu, kterou mu podal Ferdušenko.*

Tak tedy, aby bylo jasno, soudruhu Abramovský, hlavní je udržet se na samé hranici zoufalství . . . Jen tolik kompromisu, kolik je absolutně nezbytné – rozumíte: ne-zbyt-ně – zapotřebí. Matriarchát možná časem přijde, ale předčasně z toho nedělejte žádnou hlučnou hurázaležitost.

SOUDRUH ABRAMOVSKÝ

To se rozumí samosebou. Jen škoda, že my sami nemůžeme být automaty. Po schůzi vezmeme tu opičku s sebou.

(Ukáže na Kněžnu, již spod plachty čoubají jenom nohy.)

SOUDRUH X (*protahuje se a zřvá*)

Dobře. Můžeme spolu. Musíme se nějak detendre – uvolnit. Poslední dobou jsem přetažený až hrůza. *Pojednou jako blesk – pád železné opony.*

To vyžaduje velký takt
tak náhle skončit třetí akt.
To není zdání – to je fakt.

Konec dějství třetího a posledního

6. III. 1934

Už ani hl rumu. – Zápis v deníku piráta Williama Bunse, jedné z postav románu Roberta Louise Stevensonova (1850–1894) Poklad na ostrově.

Druhá část motto je vymyšlena autorem.

Turbulencius (z lat.) – fiktivní jméno odvozené od slova turbulencie, divoký, prudký, bouřlivý.

Mína z Barnhelmu – hraběnka, hrdinka stejnojmenné veselohry německého osvícenského dramatika Gottholda Ephraima Lessinga (1729–1781).

formista (z lat.) – člen avantgardní umělecké skupiny činné v Krakově v l. 1917–1922. Srovnej dále poznámku č. 14.

tendr (z angl.) – přívěsný vůz za parní lokomotivu se zásobami vody a uhlí.

armatura (z lat.) – výzbroj a výstroj parní lokomotivy; skládá se celkem ze 17 přístrojů a zařízení.

chartreuska (z franc.) – jemný bylinný likér nazvaný podle kartuziánského kláštera Chartreuse poblíže Grenoble ve Francii.

páry jako pro šest compounds – páry jako pro šest sdružených parních strojů; (*Compound* (angl.) slučovat, sdružovat, spojovat). Sdružené (dříve se říkala kompaundní) řazení 3 vysokotlakých a 3 nízkotlakých válců, jimiž postupně prochází pára, je na lokomotivě z bezpečnostních i technických důvodů neproveditelné. Je to autorův fantastický nápad, symbol jakési obrovské síly stroje.

injektor (z lat.) – napáječ, proudové čepadlo, v němž rychle proudící pára strhne čerpanou vodu a vhání ji do parního kotle.

vodoznak – na principu spojených nádob založený přístroj na zjišťování stavu vody v nádrži parního kotle.

regulátor (z lat.) – zařízení řídící výkon parního stroje v závislosti na tlaku a teplotě dodávané páry. (Páka regulátoru, kterou strojvedoucí stojí u okénka kabiny po pravé straně kotle pohy-

hry Persy Zwierzontkowskaja (Persy Zviržátkovskaja) uvedené v Lodži v r. 1927.

² *Castel del Assucar* – v Brazílii neexistuje žádné místo podobného názvu.

³ *Gothajský almanach* – vydáváný od r. 1763 (s výjimkou let 1945–1955). Obsahuje mj. i biografické údaje o evropských šlechtických rodech.

⁴ Narážky na dílo Stavitel Solness Henrika Ibsena (1828–1906) a Sonáta příšer Augusta Strindberga (1849–1912).

⁵ Witkiewicz byl odpůrcem Nietzscheho teorie o rase „nadlidí“ a její schopnosti a vůli vládnout.

⁶ *Oswald Spengler* (1880–1936), německý filozof, hlásil tezi, že kultura Západu je v úpadku. Witkiewicz ji vyznával.

⁷ *Henri Bergson* (1859–1941) francouzský filozof, kritik intelektuálního poznání, přeceňoval význam poznání intuitivního.

⁸ Typické halucinace po požití kokainu.

⁹ Viz pozn. č. 15 k Ševcům.

¹⁰ Leon tu komolí jména francouzských filozofů. Správně Alfred Fouillée (1838–1912) a jeho žák Jean Marie Guyau (1854–1888).

¹¹ *August Zamojski* – (1893–1970) sochař, Witkiewiczův přítel, patřil k formistům. *Alexander Archipenko* (1887–1964) avantgardní americký sochař ukrajinského původu.

POZNÁMKY A VYSVĚTLIVKY K DRAMATU ŠEVCI

¹ *Stefan Szuman* (1889–1972) – psycholog, filozof a lékař; 1928–1960 profesor pedagogické psychologie na Jagellonské univerzitě v Krakově. Witkiewiczův přítel a nadšený propagátor jeho tvorby.

² *Scurvy* – anglický kurděje.

³ *très modéré* (franc.) – velice nemódní.

⁴ *soudrub Abramovský* – v tomto jménu je skryta nářážka na Edwarda Józefa Abramowského (1868–1918), veřejného pracovníka, filozofa, sociologa a psychologa.

⁵ *Ernst Kretschmer* (1888–1964) – německý psychiatr, tvůrce teorie

o závislosti charakterového typu na tělesných znacích. Witkiewicz vyznával tutu teorii.

⁶ *ius primae noctis* (lat.) – právo první noci.

⁷ *markýza de Brinvillières* – Maria Magdalena d'Aubray (1630–1676), proslulá travička, státa a pak spálená na hranici.

⁸ *soma* (lat.) – tělo.

⁹ *kel expresjón grotesk* – správně francouzsky: quelle expression grotesque – co je to za podivné vyjadřování.

¹⁰ *vomitus* (lat.) – zvracení.

¹¹ *von und zu* (něm.) – dosl. „z a na“; za jménem, před místním jménem označení šlechtice.

¹² *Compagna Romana* – krajina kolem Říma, kdysi nezdravá a malariická.

¹³ *Hans Cornelius* (1863–1947) – německý filozof, s nímž Witkiewicz udržoval přátelské styky.

¹⁴ *Gottfried Wilhelm Leibniz* (1646–1716) – německý filozof a matematik, který zpracoval teorii o monádách, nejjednodušších, dále již nedělitelných duchovních substancích světa.

¹⁵ *Leon Chwistek* (1884–1944) – matematik, filozof, malíř a teoretik umění, vedle Witkiewicze hlavní teoretik formismu.

¹⁶ *Karol Szymanowski* (1882–1937) – jeden z předních novodobých polských skladatelů. Zde jde o tzv. makabrický žert, neboť v době, kdy Witkiewicz psal Ševce, Szymanowski ještě žil. Dnes leží Szymanowski skutečně na Skalce jako jeden z 12 velikánů polské kultury, a nikoli na královském Wawelu, jehož krypty jsou vyhrazeny především panovníkům.

¹⁷ *fraternité* (franc.) – bratrství. Jedno z hesel francouzské revoluce.

¹⁸ *demiariston* – poloaristokrat.

¹⁹ *You vampyrisse them. You rascal!* (angl.) – Ty jim piješ krev jako vampýr (upír). Ty lotle!

²⁰ *logistik* – zabývá se logistikou, tj. symbolickou nebo matematickou logikou.

²¹ *busserlovec* – přívržencem německého filozofa Edmunda Husserla (1859–1938). Viz pozn. č. 4 ke hře Blázen a jeptiška

²² *laissez-faireismus* – z franc. laissez-faire; heslo vyjadřující požadavek naproti volnosti v podnikání. *Laissez-alismus* je Witkiewiczem vytvořený neologismus ve významu „ponechat volný průběh

- dění“. Stejně tak *laissez-fouctismus* je autorův neologismus s významem zcela jasným.
- ²³ *Frederick Taylor* (1856–1915) – americký inženýr, tvůrce metodické organizace práce.
- ²⁴ *Tadeusz Żeleński-Boy* (1874–1941) – polský satirik, překladatel, literární kritik, publicista. Svě písničky, kuplety a satiry (uplatňované většinou v krakovském kabaretu Zelený balónek), v nichž tepal aristokratické snoby a měšťácké filistry shrnul do sbírky *Slůvka*.
- ²⁵ *five o'clock* (angl.) – dosl. pět hodin; používá se ve významu čaj o páté.
- ²⁶ *pour les aristos* (franc.) – pro aristokraty.
- ²⁷ *Antoine-Charles-Louis Lasalle* (1775–1809) – generál Napoleonovy jízdy.
- ²⁸ *Vajda nebo Verléna* – jsou míněni Oscar Wilde (1856–1900), anglický spisovatel, který strávil dva roky ve vězení, obžalován z homosexuality, a Paul Verlaine (1844–1896), francouzský básník, uvězněný po dramatické potyčce se svým přítelem, básníkem J. A. Rimbaudem.
- ²⁹ *Mahátmá* (hindust.) – velkomyslný, šlechtný; tímto čestným přídomek byl nazýván indický filozof a politik Gándhí (1869–1948).
- ³⁰ „tam“, „tady“ – na onom světě, na zemi.
- ³¹ *exit* (lat.) – odejde.
- ³² *čezvyčajka* – hovorový ruský název Všeruské mimořádné (čezvyčajnyj) komise pro boj s kontrarevolucí a sabotáží, vytvořené r. 1917.
- ³³ „bosá děvečka“ – narážka na závěr třetího dějství Wyspiańského hry *Osvobození*: „... najde se někdo, kdo tam přijde/s klíčem/ (nádeník možná, bosá děvečka)/ a první pootevře vrata ...“
- ³⁴ *Francouzi, což bez vši ceny* ... – travestie dvou veršů ze slavné hymny polských povstání „*Varšavanky*“; původní podoba zní (v čes. překladu): *Francouzi, což bez vši ceny / naše rány pro vás jsou ...?*
- ³⁵ *společnost* – narážka na předválečnou Společnost národů.
- ³⁶ *hoch explosiv* (něm.) – vysoce výbušný.
- ³⁷ *mon cher Sayetang* (franc.) – můj milý Sajatáne.
- ³⁸ *Alfons XIII.* (1886–1941) – v letech 1902–1931 španělským králem; po vyhlášení republiky r. 1931 Španělsko opustil.
- ³⁹ *Ludvík* – je míněn Ludvík XVI. (1754–1793), francouzský král, popravený za Velké francouzské revoluce.
- ⁴⁰ *umšturc* – z něm. Umsturc – převrat.
- ⁴¹ *Witkác* – polsky Witkacy zkratková přezdívka, vytvořená z prvních písmen *Witkiewiczova* příjmení a z posledních písmen jeho druhého křestního jména *Ignacy* (Ignác); Witkiewicz pobýval velmi často v Zakopaném, jako ostatně celá řada polských umělců.
- ⁴² *à bout de mes forces vitales* (franc.) – jsem u konce se svými životními silami.
- ⁴³ *Tmutarakaň* – někdejší název tvrze a města na Tamanském poloostrově v Azovském moři; nyní Tumaň
- ⁴⁴ *Emil Breiter* (1886–1943) – polský literární kritik, který posuzoval Witkiewiczovu tvorbu velmi nepříznivě.
- ⁴⁵ *potlač* (potlatch) (pův. indiánské slovo) – má dva významy; jednak svátek, spojený s rozdáváním dárek, jednak ten, o němž hovoří Witkiewicz.
- ⁴⁶ *Gaurisankar* – hora v Himalájích.
- ⁴⁷ *Cloaca Maxima* – stoka ve starověkém Římě, Velká stoka.
- ⁴⁸ *Buldog Myrke*, jeho román *i Mont Excrement* (hora lejna) – vše vymyšleno Witkiewiczem.
- ⁴⁹ *Narážka* na román J. K. Huysmans *A rebours* (Naruby) se slavným portrétem dekadenta, knížete des Esseintes.
- ⁵⁰ *eine ganz konzeptionslose Bande* (něm.) – banda bez jakékoli koncepcce.
- ⁵¹ *akromegalie* (řec.) – chorobný nadměrný růst některých částí těla.
- ⁵² *Arbeit an und für sich* (něm.) – práce sama o sobě a pro sebe samu.
- ⁵³ *mobutnost alefjedna* – matematický termín, jímž se označuje nekonečné množství prvků.
- ⁵⁴ *di doman non c'è certezza* (ital.) – zítřek je nejistý.
- ⁵⁵ *kulér lokal* (franc. couleur locale) – místní kolorit.
- ⁵⁶ *ein Hauch von anderer Seite* (něm.) – závan, dýchnutí z druhé strany.
- ⁵⁷ *au commencement Bytbos était* – francouzská parafráze prvních slov Evangelia sv. Jana se vsunutým řeckým slovem „bythos“ (propast) tam, kde patří slovo „Logos“ (Slovo); čili: Na počátku byla propast.
- ⁵⁸ *ausgerechnet* (něm.) – akorát, jako naschvál.
- ⁵⁹ *Supra-Bafomet* – nejvyšší ďábel.

- ⁶⁰ *Kirké* – čarodějnice z Homérovy Odysseye.
- ⁶¹ *Věcnet* – snová figura z Wyspiańského hry *Veselka*.
- ⁶² *Boy* – viz pozn. 24.
- ⁶³ *Slonimski Antoni* (1895–1976) polský básník, který před 2. světovou válkou ostře napadal fašizující tendence polské oficiální politiky.
- ⁶⁴ *Jan Lechoń* (1899–1956) – polský básník, který měl blízko k polským vládnoucím kruhům před 2. svět. válkou.
- ⁶⁵ *à tue-tête* (franc.) – ze vsí síly, z plných plic.
- ⁶⁶ Předseda Sněmovny lordů sedí tradičně na pytlí plném ovčí vlny; tento zvyk zavedl král Edward I. (1239–1307), aby tak zdůraznil důležitost obchodu s vlnou.
- ⁶⁷ *Kafir* (arab.) – nevěřící a z toho pak nevěřící černoši – Kafrové.
- ⁶⁸ *Silver, Morgan* – postavy ze Stevensonova *Ostrova pokladů*; citát si však vymyslel Witkiewicz.
- ⁶⁹ *entyméma* – logická figura, v níž chybí některá z premis, která se rozumí samo sebou.
- ⁷⁰ *Chwistek* – viz. pozn. 15.
- ⁷¹ Citát z ruské románcie z 19. stol.
- ⁷² *en bataille* (franc.) – na stranu, na ucho.
- ⁷³ *vermuje, papaverdy* – slova vymyšlená Witkiewiczem.
- ⁷⁴ *nebožtík Tuwim* – opět makabrický žertík, neboť polský básník Julian Tuwim (nar. 1894) zemřel teprve v r. 1953.
- ⁷⁵ *Meduval, Beatus Černý Pecita* – vymyšlené postavy.
- ⁷⁶ *Kňučí-aga* – aga je titul nižších tureckých důstojníků a úředníků.
- ⁷⁷ *erognozeologický* – slovo vytvořil autor, vlastně eroticko-gnoseologický.
- ⁷⁸ *plaque muqueuse* (franc.) – zde ve významu jediný velký vřed.
- ⁷⁹ *hylozoisté* – přírodní filozofové ve starém Řecku, kteří učili, že hmota je živá.
- ⁸⁰ *Giordano Bruno* (1548–1600) – renesanční italský filozof; *Leibniz* – viz pozn. 14; *Charles Renouvier* (1857–1931) – francouzský filozof; *Wildon Carr* (1857–1931) – anglický filozof.
- ⁸¹ *Vilat* – nelze zjistit, koho autor myslel, filozof toho jména není znám; *Tadeusz Kotarbiński* (1886) – polský filozof a spisovatel; *Denis Diderot* (1713–1784) – *Paul Holbach* (1723–1789) francouzští osvícenští filozofové.
- ⁸² *něistovyyj* (rus.) – vzteklý, hněvivý.

- ⁸³ *Edgar Allan Poe* (1809–1849) – americký spisovatel a básník; zde jde o narážku na povídku *Fakta ve věci pana Waldemara*.
- ⁸⁴ *Wernyhora* – pololegendární kozácký věstec z druhé poloviny 18. století, který údajně předpověděl dělení Polska, napoleonské války atd.
- ⁸⁵ *rotten bulkheads* (angl.) – dosl. prohnílé vodotěsné přepážky (na lodi, které brání proniknout vodě z jednoho lodního prostoru do jiného).